

Kuraattori oppilas- ja opiskeluhuollossa

Tulkitseva käsitetutkimus koulusosiaalityöstä oppilas- ja opiskeluhuoltolain valmisteluasiakirjoissa

LIISA HANNULA

Tampereen yliopisto/Pori

Yhteiskuntatieteiden tiedekunta

Sosiaalityön pro gradu – tutkielma

Toukokuu 2017

TAMPEREEN YLIOPISTO

Yhteiskuntatieteiden tiedekunta, Porin yksikkö

HANNULA LIISA: Kuraattori oppilas- ja opiskeluhuollossa. Tulkitseva käsitetutkimus koulusosiaalityöstä oppilas- ja opiskeluhuoltolain valmisteluasiakirjoissa

Pro gradu – tutkielma, 68 sivua, 3 liitesivua

Sosiaalityö

Ohjaaja: Tuija Eronen

Toukokuu 2017

Uusi oppilas- ja opiskeluhuoltolaki astui voimaan 1.8.2014. Tavoitteena oli saada saman lain alle varsin hajallaan oleva oppilashuolto sekä siirtyä ongelmakeskeisestä yksilötyöskentelystä ennaltaehkäisevään ja yhteisölliseen työotteeseen. Erityisesti haluttiin saada oppilashuollon palvelut toiselle asteelle sekä koulukuraattorin kelpoisuudet lain määriteltäväksi. Tämä pro gradu -tutkimus on rajattu käsittelemään koulusosiaalityötä uudessa oppilas- ja opiskeluhuollossa. Tässä tutkimuksessa tarkastellaan, millaisia sisältöjä kouluissa ja oppilaitoksissa tehtävälle sosiaalityölle rakentuu lainvalmisteluasiakirjoissa.

Vaikka oppilashuollolla on Suomessa pitkät perinteet, niin kouluissa ja oppilaitoksissa tehtävän sosiaalityön tutkimus on ollut hyvin vähäistä. Tämän työn teoreettinen viitekehys rakentuu sekä koulukuraattorin roolin tarkastelusta profession näkökulmasta että työn sisällöllisestä ja menetelmällisestä paikantamisesta.

Kyseessä on tulkitseva käsitetutkimus, jossa koulusosiaalityö -käsitettä tutkitaan sen ominaispiirteiden kautta. Olen soveltanut Walkerin ja Avantin (1992) käsiteanalyysin mallia tutkimukseni vaiheissa ja etenemisessä. Tutkimuksen aineisto on rajattu oppilas- ja opiskeluhuoltolain valmisteluasiakirjoihin, jotka sisältävät lain esityksen hallitukselle sekä siihen liittyvät lausunnot. Aineistoa on analysoitu soveltaen sisällönanalyysia ja teemoittelua. Analyysin tuloksena ovat muodostuneet koulusosiaalityön ominaispiirteet, joita ovat sosiaalityö, sosiaaliohjaus, perhetyö, monialainen työ ja lastensuojelun asiantuntijuus.

Tutkimuksen perusteella koulusosiaalityön tulisi olla ennaltaehkäisevään ja yhteisöllisyyteen painottuvaa sosiaalityötä, jossa korostuvat vahva asiantuntijuus ja erityisesti lastensuojelun vahva osaaminen. Sosiaalityötä tukemaan kouluihin ja oppilaitoksiin kaivataan myös sosiaaliohjausta. Oppilaiden perheisiin suunnattu tukityö koulusosiaalityön taholta nousi tutkimuksessa vahvasti esille. Perheet tarvitsevat lastensa kasvatukseen ja vanhemmuuteen tukea myös koulun taholta. Monialaisuus on osa koulusosiaalityön yhteisöllistä työtettä. Koulusosiaalityö on osallisena useassa niin koulun sisäisessä kuin ulkoisissakin verkostoissa.

Avainsanat: koulukuraattori, koulusosiaalityö, oppilas- ja opiskeluhuolto, käsitetutkimus

THE UNIVERSITY OF TAMPERE

Faculty of Social Sciences, Pori unit

LIISA HANNULA: School social worker in student- and study maintenance. Interpretative conceptual research on school social work in the law drafting documents of the student- and study maintenance act.

Master's Thesis 68 pages, 3 appendix page

Social work

Supervisor: Tuija Eronen

April 2017

New student and study maintenance act was activated on 1.8.2014. The goal was to get the rather scattered student maintenance under the same law and to move from problem-oriented individual work to communicable and preventive work. Especially there was a need to get the study maintenance services to the second degree and to get the school social worker's degree defined by the law. This master's thesis research is limited to process the school social work in the student maintenance. The research will determine in what kind of content schools and colleges of social work is based on law drafting documents.

Although the student maintenance has long traditions in Finland, the study of social work in schools and academies has been very limited. The theoretical framework of this work is based on both the examination of the role of the school social worker from the profession point of view and the content and methodological positioning of the work.

It is an interpretive concept research, in which the concept of school social work is examined by its features. I have applied the model of conceptual analysis of Walker and Avant (1992) in my research and progress. Material of the research is limited to student and study maintenance act drafting documents which includes the presentation to the board of directors and the related statements. The materials were analyzed by applying content analysis and thematic analysis. The results of the analysis forms the features of the school social work: social work, social control, family work, multidisciplinary work and the expertise of the child protection.

Based on the research, school social work should be based on prevention and community in which heavy expertise and strong knowledge of child protection should be highlighted. Social control is also needed to support social work in schools and academies. Supportive work towards to the student's families from the school social work also came to prominence from the research. The families need support from the school to raise their children. Diversity is part of the communal side in school social work. School social work is involved in many schools inner and outer networks.

Keywords: school social worker, school social work, pupil and student services, the concept of research

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	1
2 OPPILAS- JA OPISKELUHUOLTO	3
2.1 Oppilashuollon kehittyminen Suomessa.....	3
2.2 Oppilas- ja opiskeluhoitolaki.....	5
3 KOULUKURAATTORI SOSIAALITYÖN ASIANTUNTIJANA	10
3.1 Sosiaalityön professio.....	10
3.2 Koulusosiaalityö	12
3.2.1 Psykososiaalinen tuki.....	13
3.2.2 Moniammatillinen työote.....	15
3.2.3 Ennaltaehkäisevä ja yhteisöllinen työ.....	16
3.2.4 Koulusosiaalityön asiantuntijuus.....	17
3.3 Koulukuraattori.....	19
4 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN.....	22
4.1 Tutkimuksen tavoite ja tutkimuskysymys.....	22
4.2 Hermeneutiikka tieteenfilosofisena taustana.....	23
4.3 Käsitetutkimuksesta analyysiin ja tulkintaan.....	24
4.4 Tulkitseva käsitetutkimus	26
4.5 Tutkimuksen aineisto.....	28
4.6 Tutkimuksen vaiheet ja aineiston analysointi.....	30
4.6 Tutkimuksen luotettavuus.....	32
5 KURAATTORI OPPILAS- JA OPISKELUHUOLLOSSA.....	34
5.1 Sosiaalityötä vai sosiaaliohjausta.....	35
5.2 Ennaltaehkäisevä sosiaalityö.....	40
5.3 Yhteisöllisyyden rakentaja.....	43
5.4 Koulusosiaalityö käsitteenä.....	48

6 JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA	55
LÄHTEET	61
LIITTEET.....	69
Liite 1. Aineisto taulukoituna.....	69

KUVIOT

Kuvio 1	Opiskeluhuollon kokonaisuus.....	8
Kuvio 2	Koulusosiaalityön onnistumisen edellytykset.....	18
Kuvio 3	Käsitetutkimuksen päähaarat.....	24
Kuvio 4	Koulusosiaalityön ominaispiirteet.....	48

TAULUKOT

Taulukko 1	Lausuntojen antajien intressiryhmittely.....	29
Taulukko 2	Käsitetutkimuksen vaiheet.....	31

1 JOHDANTO

Oppilas- ja opiskeluhuoltolaki tuli voimaan elokuun ensimmäisenä päivänä 2014. Lakiin saatiin kirjattua hajallaan ollut oppilashuolto. Laki koskee esi- ja perusopetusta sekä toisen asteen lukio- ja ammatillista koulutusta. Lain tavoitteena on siirtyä yhteisölliseen ja ennaltaehkäisevään opiskeluhuoltoon, jolloin oppilaat ja opiskelijat saisivat matalan kynnyksen tukea. Lain tavoitteeksi asetettiin myös selkeyttää yleisesti lainsäädäntöä ja eri toimijoiden vastuualueita. Tavoitteina oli lisäksi eri käytäntöjen yhtenäistäminen ja kiinnittää huomiota oppilaiden ja opiskelijoiden tietosuojaan. Laki myös vahvisti koulusosiaalityötä tekevien kelpoisuusehdoiksi sosiaalityöntekijän ja sosionomin (AMK) pätevyydet. Laki ei määritellyt koulusosiaalityön tehtäviä, vaan jokainen kunta arvioi itse, minkälaisia palveluja tarvitsevat. (HE 67/2013 vp.) Tässä tutkimuksessa tarkastellaan, mitä sisältöjä löytyy kyseessä olevan lain valmisteluasiakirjoista liittyen koulusosiaalityöhön.

Uuden opiskeluhuoltolain (OHL 1287/2013) voimaantulon jälkeen olen pohtinut koulusosiaalityön roolia ja tehtävää koulu- ja oppilaitoksissa. Saman pohdinnan äärellä on ollut käsitykseni mukaan myös usean kunnan koulusosiaalityötä tekevät työntekijät. Tästä johtuen pro gradu – tutkimukseni aihe oli varsin selkeä. Lisäksi kiinnostukseni kohteena on ollut se, miten ja millä perusteella on päädytty ammattinimikkeisiin vastaava kuraattori ja koulukuraattori, mikä liittyy olennaisesti koulusosiaalityöhön. Saadakseni vastauksia näihin kysymyksiini, oli luontevaa valita tutkimukseni aineistoksi oppilas- ja opiskeluhuollon lainvalmisteluasiakirjat.

Tutkimuksen aihe on ajankohtainen uuden 2014 voimaan tulleen oppilas- ja opiskeluhuoltolain vuoksi. Tutkimuksen tuloksilla on merkitystä koulusosiaalityötä tekeville ja kuntien organisaation päättäjille, jotka vastaavat kuraattoreiden ja vastaavien kuraattoreiden tehtävistä sekä myös näiden kanssa toimiville yhteistyötahoille. Lain voimaantulon jälkeen on määritellyt siirtymäajat, jonka puitteissa kuntien tulee hoitaa lain edellyttämät asiat kuntoon. (OHL 1287/2013, 28§). Oletettavaa on, että esimerkiksi kuraattoreiden ja vastaavien kuraattoreiden tehtävät selkeytyvät ajan myötä, kun kuntakohtainen tarve on määritetty. Lähtökohtaisesti vastaavan kuraattorin toimea laadittaessa, fokuksen on ajateltu olevan asiantuntijatehtävissä eikä esimerkiksi esimiestehtävissä. Varsinkin hallinnollisten esimiestehtävien voidaan ajatella vievän ison osan työajasta, jonka vuoksi asiantuntijatehtävä jäisi taka-alalle.

Olen toiminut koulukuraattorina keskikokoisessa kaupungissa vuodesta 2011 alkaen, jonka vuoksi uusi oppilas- ja opiskeluhoitolaki sekä kuraattorin ja vastaavan kuraattorin pätevyysvaatimukset ja toimenkuvat ovat erityisinä kiinnostukseni kohteina. Tein kandidaatin tutkielmani vuonna 2015 liittyen sosiaalityön asiantuntijuuteen koulu- ja oppilaitosympäristössä. Tutkielmani oli kirjallisuuskatsaus ja tässä vaiheessa kartoitin saatavilla olevaa lähdekirjallisuutta. Viime vuosina on kiinnostus koulusosiaalityöhön lisääntynyt, mikä näkyi kartoituksessani siinä, että pro gradu -tutkielmia oli tehty aiheesta suhteellisen paljon verrattuna aikaisempiin vuosiin. Varsinaisten tieteellisten lähteiden löytäminen olikin haasteellisempaa. Lähteiden etsinnässä pääpaino oli tässä tutkimuksessa suomalaisissa lähteissä, koska koulusosiaalityö ja sen toteuttaminen vaihtelevat maittäin.

Tässä tutkimuksessa tarkastelen tulkitsevan käsitetutkimuksen avulla oppilas- ja opiskeluhoillon lainvalmisteluasiakirjoja. Olen soveltanut Walkerin ja Avantin (1992) käsiteanalyysin mallia tutkimukseni vaiheissa ja etenemisessä. Tutkimukseni teoreettinen lähestymistapa liittyy sosiaalityön professionaalisuuteen ja sosiaaliseen tukeen. Lisäksi tutkimukseni taustoitukseen kuuluvat koulusosiaalityöhön liittyvät tehtävät sekä koulukuraattorin ammattiin liittyvät pätevyysvaatimukset. Tutkimukseni tieteenfilosofisena viitekehyksenä on hermeneutiikka, johtuen siitä, että aineistonani oleva teksti on lakitekstinä monitulkintainen ja siitä tekemäni käsitetutkimus vaatii menetelmänä tulkintaa. Aineiston analysoinnissa sovellan sisällönanalyysia ja teemoittelua, joiden perusteella tutkimustehtävänä rakentuu koulussa tehtävän sosiaalityön merkityksiä ja ominaispiirteitä.

2 OPPILAS- JA OPISKELUHUOLTO

Tässä luvussa kuvaan oppilashuollon kehittymistä 1800 -luvulta tähän päivään, fokuksen ollessa kuitenkin tämän päivän opiskeluhuoltolaissa ja kuraattoritoiminnassa.

2.1 Oppilashuollon kehittyminen Suomessa

Oppilashuollon kehityksen katsotaan jaettavan kolmeen eri pääkauteen. 1860 – 1920 -luvuilla oli nälkä- ja tautipolitiikan kausi, 1920 – 1960 -luvuilla rakentamisen kausi ja 1960 -luvulta eteenpäin psykososiaalisen oppilashuollon kausi. Kuitenkaan ei ole varmaa, että jokin aika-kausiksi olisi alkanut tietyistä ajankohdista ja päättynyt tiettyyn vuosikymmeneen. Epäselvää on myös se, ettei vuoden 1960 jälkeen ole ollut havaittavissa muutosta, jolloin voisimme puhua neljästä eri pääkaudesta oppilas- ja opiskeluhuollossa. Tämä menneisyyden, nykyisyyden ja tulevaisuuden näkökulma ei ole lähtökohdaltaan kasvatustieteellinen, vaan lähestymistapa on juridinen. Menneisyys tarkoittaa aikaa, jolloin vuonna 1988 vahvistetut koululait eivät vielä olleet voimassa. Nykyisyys eli tämä hetki tarkoittaa oppilas- ja opiskeluhuollon lainsäädännön hajauttamista moniin eri lakeihin. Tulevaisuuden voidaan ajatella olevan rakentamisen kautta, jolloin uusi oppilas- ja opiskeluhuoltolaki on vähitellen astumassa voimaan Suomessa. (Mahkonen 2014, 26 – 27.)

Wallin (1999, 6) katsoo koulujen oppilashuollon laajentuneen suomalaisen koulu-uudistuksen myötä fyysisten tarpeiden tyydyttämisestä psykososiaaliseen tukemiseen. Tulevaisuuden haasteet ja näkymät katsottiin olevan yhteisöllisyydessä ja moniammatillisuuden hyödyntämisessä. Oppilashuolto liittyen kouluruokailuun, terveydenhuoltoon, opinto-ohjaukseen sekä psyykkisiin palveluihin oli vakiintunut osaksi koulun arkipäivää. Koulua koskevassa lainsäädännössä ei määritelty oppilashuoltoa kokonaisuutena kuin ei myöskään sosiaalityötä. Nämä lainsäädännölliset perusteet löytyivät lastensuojelulaista, jossa kouluja veloitettiin järjestämään riittävät palvelut kouluikäisille lapsille ja heidän perheilleen.

Nälkäpolitiikan kausi näyttää kohtaavan yhteiskuntaa ajoittain. Raunio (2003, 201 - 202) käsittelee uudenlaista näkyvämpää ja syvempää köyhyyttä. Kysymyksessä on kansalaisten jakautumisesta pieni-, keski- ja suurituloisiin. Leipäjonot ja vapaaehtoiset ruoka-avut yleistyivät 1990 -luvun alussa ja niiden vakiintuminen kertoo kansan syvenevästä kahtia jakaantumisesta huono- ja hyväosaisiin. Leipäjonot ja ruoka-avut kertovat kansalaisten näkyvästä köyhyydestä. Köyhyiden ilmentymän ohella suomalainen mediajulkisuus raportoi erilaisista sosiaalisista ongelmista, joiden taustalla saattaa olla köyhyys, vaikka kyse onkin poikkeavasta käyttäytymisestä.

2000 -luvun ensimmäisellä vuosikymmenellä useiden lapsiperheiden taloudellinen ja sen seurauksena myös henkinen ahdinko on lisääntynyt. Huolimatta kehittyneestä lastensuojelutyöstä, perheiden ongelmat, passiivisuus, eristäytyneisyys ja turhautuneisuus eivät ole poistuneet, vaan lähinnä muuttaneet muotoaan. Koulusosiaalityötä tehdään edelleen lastensuojelun periaatteen mukaisesti, eli pyritään turvaamaan lapsen turvallinen ja virikkeitä antava kasvuympäristö. Koulu on yksi merkittävistä kasvuympäristöistä lapsen ja nuoren tasapainoisessa ja monipuolisessa kehityksessä. Koulusosiaalityöllä on tässä kasvun ja kehityksen turvaamisessa merkittävä rooli. (Wallin 2011, 41, 49.) Poikkeavaa ei ole edelleenkään se, että lapsi/ nuori kertoo, ettei kotona ollut mitään aamupalatarvikkeita tai oppilas ei kykene osallistumaan luokkaretkelle perheen taloudellisen tilanteen vuoksi.

Vanhemmat ottavat lapsesta vahvaa vastuuta myös koulun suuntaan sen mukaan, mitä nuoremasta lapsesta on kysymys. Yleislainsäädännössä jaottelu on sidottu lapsuuteen ja aikuisuuteen. Tässä yhteydessä yleislainsäädännöllä tarkoitetaan lakia lapsen huollosta, hallintolakeja, julkisuuslakia, rikoslakia, oikeudenkäymiskaarta, vahingonkorvauslakia, rikosasioiden sovittelulakia sekä muita koululakeja ja säännöksiä, jotka määrittävät lasten/nuorten ja heidän vanhempien/huoltajien oikeuksia ja velvollisuuksia. Keskeistä on se, onko kysymyksessä alle 18 -vuotias eli alaikäinen vai täysi-ikäinen eli 18 vuotta täyttänyt. Opiskeluhuollon piirissä voi olla esimerkiksi lapsia (6 – 10 -vuotiaat), varhaisnuoria (11 – 15 -vuotiaat), nuoria (16 – 17 -vuotiaat) tai nuoria aikuisia (18 – 20 -vuotiaat). Opiskeluhuollon oppilaiden pulmat perustuvat ikä- ja asiasidonnaisuuteen. (Mahkonen 2014, 125.) Nykyisen lain mukaan opiskeluhuollon kohderyhmänä ovat oppilaat esikouluikäisistä (6-vuotiaat) toisen asteen opiskelijoihin (18 vuotta täyttäneet) saakka. Lapset sekä nuoret kehittyvät ja kasvavat ympäristön kanssa

vuorovaikutuksessa ja he viettävät suuren osan ajasta ikävaiheensa mukaisessa kouluympäristössä. Tällä oppilaitosympäristöllä on suuri merkitys oppilaiden hyvinvoinnille. Opiskeluhoitolain tarkoituksena on turvata oppilaiden kokonaisvaltainen hyvinvointi ja opiskeluhoillon toiminnan painopistettä on lain mukaan laajennettava yksilöstä ympäristöön ja koko yhteisöön (THL 2015, 4).

Pienillä koululaisilla ongelmat saattavat olla oppimisvaikeuksia, kun taas aikuistuvalla nuorella ne voivat liittyä opintomenestykseen, kaveri- ja rakkaussuhteisiin tai syrjäytymiseen uhaan (Mahkonen 2014, 124 – 125). Opiskeluhoillon sekä psykososiaalisen tuen kohteena olevien oppilaiden huolenaiheina ovat edellä mainittujen lisäksi käytöshäiriöt, ristiriidat kotona, pelkotilat, levottomuus ja rauhattomuus. Lisäksi oppilailla voi olla vaikeaa masennusta, kouluhaluttomuutta, poissaoloja, päihteiden käyttö, epävarmuutta tulevaisuudesta, ihmissuhdevaikeuksia, arkuutta tai ujoutta, heikkoa koulumenestystä sekä taloudellisia vaikeuksia. (Kurki 2006, 45.) Monet lapsista ja nuorista voivat elää köyhissä ja heikoissa oloissa. Osa heistä kuitenkin pärjää hyvin koulussa ja osalla taas kotiongelmat heijastuvat kodin ulkopuolelle ja heillä voi olla ongelmia koulussa. Seurauksena voi olla syrjäytymistä ja ei voida olettaa, että koulut tai oppilaitokset kohtaisivat näitä haasteita yksin. Joidenkin ongelmat ovat suuremmat kuin toisten, mutta kaikki tarvitsevat tukea vanhemmilta ja yhteisöltä. (Mittler 2000, 79.)

2.2. Oppilas- ja opiskeluhoitolaki

Elokuun ensimmäisenä päivänä 2014 tuli voimaan varsinainen oppilas- ja opiskeluhoitolaki. Uuden lain mukaan opiskeluhoitoa on sekä perusopetuslaissa tarkoitettu oppilashuolto että lukiolaissa ja ammatillisesta koulutuksesta annetussa laissa tarkoitettu opiskelijahuolto. Opiskeluhoitoa tulee toteuttaa ensisijaisesti ennaltaehkäisevänä, koko oppilaitosyhteisöä tukevana yhteisöllisenä opiskeluhoitona. Lisäksi opiskelijoilla on oikeus yksilökohtaiseen opiskeluhoitoon. Opiskeluhoitoon sisältyvät koulutuksen järjestäjän hyväksymän opetussuunnitelman mukainen opiskeluhoito sekä opiskeluhoillon palvelut, joita ovat psykologi- ja kuraattoripalvelut sekä koulu- ja opiskeluterveydenhuollon palvelut. Opiskeluhoitoa toteute-

taan opetustoimen ja sosiaali- ja terveystoimen monialaisena suunnitelmallisena yhteistyönä opiskelijoiden ja heidän huoltajiensa sekä tarvittaessa muiden yhteistyötahojen kanssa. (OHL 1287/2013 1 – 8§.)

Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen oppaassa (2015) on määritelty opiskeluhuollon olevan yhteinen nimi oppilas- ja opiskeluhuollolle, jota nimitystä myös käytän tässä tutkimuksessa. Opiskelijoilla tarkoitetaan lapsia ja nuoria esikouluikäisistä toisen asteen opintojen loppuun saakka. Oppilaitoksilla tarkoitetaan esikouluja, perusasteen kouluja, lukioita ja ammatillisia oppilaitoksia. Opiskeluhoitoa säätelee edellisessä kappaleessa mainittu uusi oppilas- ja opiskelijahuoltolaki (OHL 1287/2013) sekä useita koulutuksia, opetusta ja sosiaali- ja terveydenhuollon palveluja säätelevät lait. Opiskeluhuollolla tarkoitetaan opiskelijan hyvän oppimisen, psyykkisen ja fyysisen terveyden sekä sosiaalisen hyvinvoinnin edistämistä ja ylläpitämistä sekä niiden edellytyksiä lisäävää toimintaa oppilaitosyhteisössä.

Koulukuraattorin tehtävät oppilaitosympäristössä liittyvät yhteisölliseen ja yksilökohtaiseen oppilashuoltoon. Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki (1287/2013, 4§) on määritellyt yhteisöllisen opiskeluhuollon tarkoittavan toimintakulttuuria ja toimia, joilla koko oppilaitosyhteisössä edistetään opiskelijoiden oppimista, hyvinvointia ja terveyttä. Lisäksi se tarkoittaa sosiaalista vastuullisuutta, vuorovaikutusta ja osallisuutta sekä opiskeluympäristön terveellisyyttä, turvallisuutta ja esteettömyyttä. Yhteisöllistä opiskeluhoitoa toteuttavat kaikki opiskeluhuollon toimijat. Kaikkien oppilaitoksessa opiskelijoiden kanssa työskentelevien sekä opiskeluhoitopalveluista vastaavien viranomaisten ja työntekijöiden on tehtävissään edistettävä opiskelijoiden ja oppilaitosyhteisön hyvinvointia sekä kotien ja oppilaitoksen välistä yhteistyötä. Oppilaitoksen henkilökunnalla on ensisijainen vastuu oppilaitosyhteisön hyvinvoinnista.

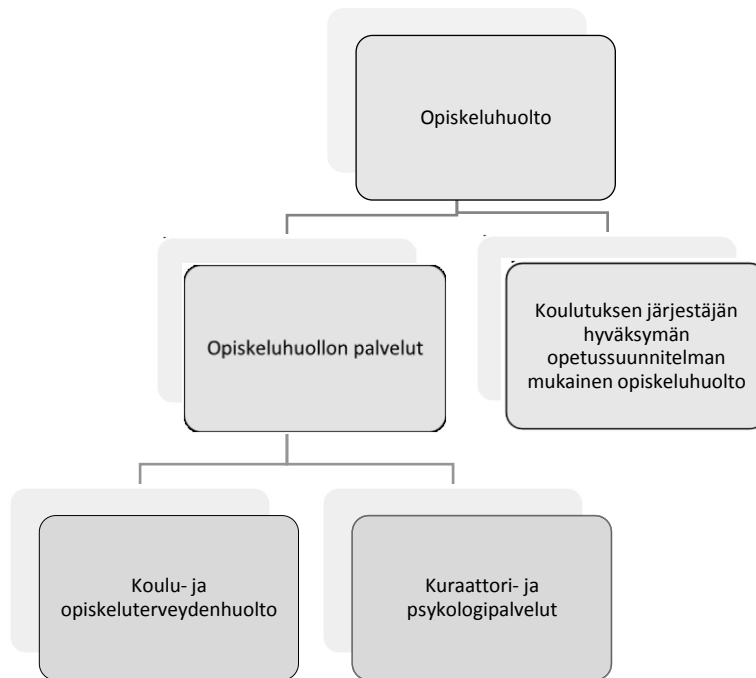
Oppilas- ja opiskelijahuoltolain (1287/2013, 5§) mukaan yksilökohtaisella opiskeluhuollolla tarkoitetaan yksittäiselle opiskelijalle annettavia koulu- ja opiskeluterveydenhuollon palveluja, opiskeluhuollon psykologi- ja kuraattoripalveluja, monialaista yksilökohtaista opiskeluhoitoa ja koulutuksen järjestäjän järjestämiä sosiaali- ja terveystoimen palveluja.

Opiskeluhoollon tavoitteena on ennaltaehkäisevän työskentelyn kautta koulujen ja oppilaitosten oppilaiden hyvinvoinnin turvaaminen. Mahkosen (2014, 42) mukaan on vaikea kuitenkin kuvitella, että uusi laki poistaisi kertarysäyksellä kouluissa häiriköinnit, kiusaamiset, koulun laiminlyönnit tai muut lainvastaiset teot. Tämä arvio perustuu siihen, että kaikkiin oppilaisiin ja opiskelijoihin kohdistuva ennaltaehkäisevä toiminta (preventio) ei poista yksilösidonnaista, jälkikäteen toteuttavaa korjaavaa toimintaa (repressiota).

Opiskeluhoitolailta on varmistettu koulun sosiaalityö/kuraattoripalvelut sekä niiden saataavuus kouluilla määräajassa. Kiireellisissä tapauksissa palveluita on saatava samana tai seuraavana työpäivänä ja muutoin viimeistään seitsemäntenä koulun tai oppilaitoksen työpäivän sen jälkeen, kun oppilas tai opiskelija on sitä pyytänyt. Tässä kuraattoripalveluilla tarkoitetaan opiskeluhoollon kuraattorin antamaa opiskelun ja koulunkäynnin tukea ja ohjausta, joilla edistetään koulu- ja opiskeluyhteisön hyvinvointia sekä yhteistyötä opiskelijoiden perheiden ja muiden läheisten kanssa. (OHL 1287/2013, 15§.)

Mahkonen (2014, 51) on kuvannut opiskeluhoitolain säätämällä olevan neljä eri päätarkoitusta: 1) yhtenäislain säätäminen, 2) koulukuraattori- ja psykologipalvelujen lakisääteistäminen myös toisen asteen koulutuksen yhteydessä, 3) suunnitelmallisuuden lisääminen ja 4) monialaisen yhteistyön edistäminen. Koululakien voimassaoloaikana ja ennen opiskeluhoitolain säätämistä, on epäkohtana ollut opiskeluhooltoon koskevien säännösten hajanaisuus. Lisäksi toiminnan koordinointi kuntatasolla on ollut jäsentymätöntä.

Terveysten- ja hyvinvoinnin laitoksen projektityöryhmä on laatinut oppaan monialaisesta opiskeluhoollosta ja sen johtamisesta. Oppaan tarkoituksena on tukea oppilas- ja opiskeluhoitolain toimeenpanoa lähtökohtaisesti johtamisen ja monialaisen yhteistyön näkökulmista. Oppaassa on selkeästi kuvattu opiskeluhoollon kokonaisuutta alla olevan kaavion mukaisesti. (THL 2016, 26.)

Kuvio 1. Opiskeluhoollon kokonaisuus. (THL 2016, 26)

Opetussuunnitelman mukaisella opiskeluhoollolla tarkoitetaan sellaista toimintaa, jonka avulla voidaan tukea yhteisöllistä ja yksilöllistä hyvinvointia. Toiminnalla tuetaan terveellisen ja turvallisen oppimisympäristön syntymistä, edistetään mielenterveyttä, ehkäistään syrjäytymistä sekä edistetään oppilaitosyhteisön hyvinvointia. Opiskeluhoollon palveluja ovat koulu- ja opiskeluterveydenhuolto sekä kuraattori- ja psykologipalvelut. *Kouluterveydenhuolto* on terveydenhuoltolain (1326/2010, 16§) mukaista palvelua perusasteella ja *opiskeluterveydenhuolto* edellä mainitun lain (17§) palvelua toisella asteella. Näitä palveluita toteuttavat terveydenhoitajat ja lääkärit. Palveluiden tavoitteena on edistää ja seurata 1) oppilaitosyhteisön hyvinvointia, terveellisyttä ja turvallisuutta, 2) opiskelijoiden tervettä kasvua, kehitystä, hyvinvointia ja opiskelukykyä, 3) sekä tunnistaa opiskelijoiden varhaisen tuen tarpeet, järjestää tarvittava tuki ja ohjata hoitoon tai tutkimuksiin. (THL 2016, 27.)

Psykologi- ja kuraattoripalveluita ovat opiskeluhoollon psykologin ja kuraattorin antamaa opiskelun ja koulunkäynnin antamaa tukea ja ohjausta. Näillä palveluilla on tavoitteena edistää oppilaitosyhteisön hyvinvointia sekä yhteistyötä opiskelijoiden perheiden ja muiden läheisten kanssa. Lisäksi tuetaan opiskelijoiden oppimista, hyvinvointia ja psyykkisiä valmiuksia. (OHL 1287/2013.)

Opiskeluhoitoa ohjaavat useat eri säädökset. Opiskeluhoitolain lisäksi niitä ovat perusopetuslaki (628/1998), lukiolaki (629/1998), laki ammatillisesta peruskoulutuksesta (630/1998), opetussuunnitelmien ja tukintojen perusteet, terveydenhuoltolaki ja siihen liittyvä asetus (1326/2010), sosiaalihoitolaki (1301/2014) sekä lastensuojelulaki (417/2007). Muita tärkeitä ohjaavia lakeja ovat julkisuuslaki, henkilötietolaki, laki potilaan asemasta ja oikeuksista, laki sosiaalihoitoon asiakkaan asemasta ja oikeuksista (asiakaslaki) sekä laki sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen sähköisestä käsittelystä. Opiskeluhoitoon suunnittelulle antavat raamit myös kunnan toiminta- ja taloussuunnitelma, hyvinvointikertomus ja -strategia sekä toimialojen suunnitelmat. (THL 2016, 30 – 31.)

3 KOULUKURAATTORI SOSIAALITYÖN ASiantuntijana

Tässä luvussa käsittelen koulukuraattorin roolia profession näkökulmasta sekä koulusosiaalityön tehtäväalueita korostaen työn painopisteitä. Kouluissa ja oppilaitoksissa tehtävä sosiaalityö painottuu yksilöllisen tuki- ja ohjaustyöhön ja psykososiaaliseen tukeen. Koulun sosiaalityössä näkyy myös moniammatillinen työote, yhteisöllisyys sekä koulusosiaalityön asiantuntijuus.

3.1 Sosiaalityön professio

Lowendahlin (1997, 25) mukaan yhteiskunnallisesti tunnustettuja asiantuntijoita määrittelee usein vahva ammattikunta, jonka jäseneksi henkilö pääsee, kun hän ylittää tietyt ammatilliset standardit ja minimirajat. Nämä asiantuntijat kuuluvat selkeästi erottuvaan ammattilaisryhmään, jossa määritellään yhteiset normit ja arvioidaan omaa sekä muiden tekemää asiantuntijatyötä. Asiantuntija määritelmään liittyvät vahvasti myös profession ja professioammatin käsitteet. Konttinen (1997, 48–51) määrittelee professiot ammateiksi tai ammattikunniksi, joiden edustajat soveltavat työssään erikoistunutta tieteellistä tietoa. Professiokäsite viittaa myös ammattiin, jolla on valtiovallan takaama, koulutukseen ja tutkintoon perustuva legitimitetti tietyn ammatin harjoittamiseen. (Mt.) Muita ominaisia piirteitä professioammateille ovat työn perustana oleva abstrakti tieto, ammattikunnan jäsenyyden kontrolli sekä yhdenmukainen ammattieettinen säännöstö. Professiioammateina pidetään opettajan, lääkärin, lakimiehen ja viime vuosina myös sosiaalityöntekijän ammatteja. (Hirvonen 2009, 42 - 43.)

Schützen (Schütze 1996; ref. Rostila 2012, 3) määritteli profession muodostavan eettisesti ja tieteellisesti perustellun merkitysmaailman, joka on orientoitumisen kannalta merkityksellinen ammatilliselle toiminnalle ja mihin vasta-alkajan tulee sosiaalistua. Merkitysmaailma on symbolisesti ”ylempitasoinen” eli se sisältää merkityksiä, jotka ovat peräisin arkimaailman ylittävistä merkitysulottuvuuksista. Professiolla on käytössään, joskin maallikoiden epäilyksiä herättäviä, mutta joka tapauksessa tunnustettuja ns. sisäpiirin erityistietoja ja – taitoja, kuten

diagnoosin tekeminen. Lisäksi erityistaidoiksi katsotaan analyysin tekeminen ja ongelmien määrittely (terapia tai kehittäminen) tietyin menettelytavoin, joilla on tieteellinen perusta.

Ulla Mutka (1998, 37) väittää, että Mary.E. Richmondin, Jane Adamsin ja Beatrice Webbin ajoista (1858 – 1943) alkaen keskustelu sosiaalityöstä ammattina sekä sen asiantuntijuudesta on ollut monen suuntaista ja ristiriitaista. Keskustelun painopisteet ovat vaihdelleet riippuen siitä, onko kysymyksessä professionaalinen, hallinnollinen vai akateeminen keskustelu. Sosiaalityön professionaalista statuksesta ilmaistut tutkimukset ovat vaihdelleet kovasti. Tutkimuksissa on painotettu sosiaalityön ja perinteisten professioiden välisiä eroja, jotka ovat liittyneet tieteeseen, ammattiin, teoriaan ja käytännön ongelmallisiin suhteisiin.

Oevermanin (Oeverman 2009; ref. Rostila 2012, 1-2) mukaan professionaalisen asiantuntijan, asiakkaan suhde ja keskinäinen toiminta yhteiskunnallisen auttamisen kontekstissa, jossa on kysymys väliaikaisesta auttamisesta jonkin kriisin voittamiseksi, kaihtaa kaavamaisuutta. Tämä käytäntö ei sovi kaavamaiseen muotoon, eli sitä ei voida standardisoida. Tästä nimenomaisesta syystä yhteiskunnallisen tehtävän hoitamiseen tarvitaan professionaalisuutta. Sosiaalityön kontekstissa kaavamaisuutta ei voida käyttää, koska auttamiskäytäntöä ei voida tehdä rutiininomaisesti ja nämä johtuvat kolmesta eri seikasta. Kaksi näistä on abstraktin tiedon käyttöä eli välttämättömyyttä ottaa huomioon asiakkaan erityisyys ja kehkeytynyt subjektina olo ja toisaalta taas intervention ja toimenpiteiden ymmärrettävyyttä, hyväksyttävyyttä ja mielekkyyttä asiakkaan kannalta. Kolmas ja tärkein este kaavamaisuudelle on välttämättömyys toteuttaa auttamistyö asiakkaan itsenäisyyttä kunnioittavasti. Tässä on tärkeä muistaa, että asiakasta ei auteta ”avuttomaksi”, vaan auttamistoiminnan tulisi johtaa asiakkaan itsenäisyyden eli autonomian säilyttämiseen.

Yliruka (2015, 73, 80) kuvaa sosiaalityöntekijän asiantuntijuutta kykynä analysoida historiallista professiokehitystä, asiakkaan kohtaamista, vuorovaikutusta sekä myös asiakkaaksi kasvua. Yliruka nostaa toimijuuden tärkeäksi käsitteeksi, koska sosiaalityössä olennaista on työntekijän toimijuus osana työyhteisöä sekä sosiaalityöntekijän toimijuus suhteessa asiakkaaseen ja asiakkaan toimijuuteen.

Sipilä-Lähdekorpi (2004, 165) on tutkimuksessaan myös nostanut esiin sosiaalityön toimijuutta kouluympäristössä. Hän korostaa vahvasti koulukuraattorityön priorisoimisen tarvetta ja myös tarvetta oppia sanomaan ”ei” eli toisin sanoen tarpeen määrittellä oma paikkansa. Tämä on erityisen tärkeä silloin, kun ollaan ”vieraan isännän ” palveluksessa. Vahva professio antaa valtuudet määrittellä paikkansa. Tutkimuksessaan hän pohtii myös kuraattoreiden professionalistumisen etua. Professionalistuminen on kuraattoreiden etu, mutta onko se oppilaan etu? Toisaalta se on oppilaan etu ja toisaalta taas ei. Vahvat kuraattorit voivat määrittellä itse paikkansa niin, että oppilas on keskiössä. Professionalisuuden myös katsotaan taas toisaalta tuovan työhön teknisen pätevyyden korostamista, tunneneutraalisuuden lisääntymistä, ongelmien osittamista tai työn välinearvon lisääntymistä. Sipilä-Lähdekorpi on huolissaan siitä, että kuka tekee kokonaisvaltaista tunnetyötä kouluissa, jos kuraattorin ammatti professionalistuu.

Kuraattorit kokivat Sipilä-Lähdekorven (2004, 8, 165, 166) tutkimuksessa olevansa sekä sosiaalityöntekijöitä että kasvattajia eli voidaan puhua ns. kaksoisidentiteetistä. Kuraattoreiden mielestä heidän ensisijainen tehtävä on oppilaiden tukeminen oppivelvollisuuden suorittamiseen, joka takaisi yhteiskuntaan integroitumisen. Kuraattorityö voidaan siis nähdä kasvatuksen tukemisena kouluissa ensisijaisesti sosiaalityön etiikan ja menetelmien viitekehyksestä. Ammatin alkuaikoina kuraattori oli pedagogisesti suuntautunut oppilaiden auttaja ja tukija, jota hän edelleenkin on, mutta sosiaalityön viitekehyksestä. Kuraattorit kokivat olevansa myös kasvattajia sosiaalityöntekijöiden ohella eli kuraattorit pyrkivät pedagogisiin päämääriin sosiaalityön keinoin. Kuraattorit myös toivoivat koulutukseensa lisää vuorovaikutustaitoja, psykologista ja pedagogista tietoa, jota he tarvitsisivat sosiaalistamistyössä. Sosiaalipedagogiikka on tieteenala, jossa yhdistyy sosiaalityö ja kasvatustieteet, johon on myös sisäänrakennettu yhteisöllisyys ja vuorovaikutus.

3.2 Koulusosiaalityö

Tässä luvussa avaan sosiaalityötä oppilaitosympäristössä psykososiaalisen tuen, yhteisöllisyyden, moniammatillisuuden ja koulusosiaalityön asiantuntijuuden näkökulmasta. Opiskeluohjelma painottaa yhteisöllistä ja ennaltaehkäisevää työtä koulun sosiaalityössä. Mo-

niammatillisuus on kuulunut aina koulusosiaalityöhön, joskin huomattavaa on, että oppilas-kohtaisten ryhmien muodostaminen on mahdollista vain oppilaan tai huoltajan suostumuksella uuden lain mukaan (OHL 1287/2013).

Koulu muodostaa yhden matalan kynnyksen auttamista tarjoavan yhteisön ja organisaation. Koulusosiaalityö on varhaista, kohdennettua, osallistavaa ja kestävää tukea kouluympäristössä. Koulusosiaalityön rajat ovat laajat, kuten koulun yhteiskunnallisen tehtävän laajentaminen, näkemysten ja osaamisen parantaminen yhteiskunnallisissa muutoksissa. Koulusosiaalityö tarjoaa lukemattomia mahdollisuuksia, mutta asettaa myös haasteita. Sen vuoksi koulusosiaalityöntekijän on aina uudestaan ja uudestaan pyrittävä kristallisoimaan vähintäänkin itselleen, mistä koulusosiaalityössä on kyse. (Wallin 2011, 90.)

Koulusosiaalityö on merkittävä mahdollisuus suomalaiselle koululle, ennakoivalle lastensuojelulle ja ennen kaikkea lapsille, nuorille ja heidän perheilleen. Kouluympäristössä hyvinvoinnin turvaaminen ei ole yhden eikä kahden kauppa. Se on etenkin aikuisten yhteistyötä, jolla taataan mielekäs ja turvallinen ympäristö kasvamiselle ja oppimiselle. Hyvinvoinnin turvaamista on siis koko yhteisön rakentavan vuorovaikutuksen ja välittämisen ilmapiirin edistäminen. Koulusosiaalityön ydin lainsäädännön ja ohjeistusten perusteella on oppilaiden kasvun edistäminen ja varhainen tuki, vanhemmuuden tukeminen, sosiaalisen hyvinvoinnin lisääminen sekä monialainen ja – ammatillinen yhteistyö. Luonteeltaan työ on asiakaslähtöistä ja asiakkaiden tarpeet ja toiveet huomioivaa. (Wallin 2011, 10, 97 - 98, 106 - 107.)

3.2.1 Psykososiaalinen tuki

Ihmisten arkea ja arjen ongelmia lähellä olevan ja niitä käsittelevän sosiaalityön ydin on työntekijöiden ja asiakkaiden kohtaamisessa. Sosiaalityötä ei yksinkertaisesti olisi olemassa ilman asiakaskontakteja. Asiakkaat ovat niin olennainen osa sosiaalityötä ja näin ollen sosiaalityö on toimintaa, jonka toteuttamiseen osallistuvat yhtä hyvin asiakkaat kuin sosiaalityöntekijätkin. (Juhila 2006, 11.) Koulu- ja oppilaitosyhteisöissä koulusosiaalityöntekijän asiakkaina ovat

ensisijaisesti oppilaat, joiden hyvinvointi on koulusosiaalityön keskiössä. Oppilaksi luetaan kaikki esikouluikäisistä toiselle asteelle saakka. Asiakkaiksi katsotaan myös oppilaan perhe, sukulaiset tai opettajat.

Psykososiaalinen oppilashuolto tarkoittaa koulun sosiaalityötä ja koulupsykologista toimintaa. Tätä toteuttavat oppilaitosympäristössä koulukuraattori ja koulupsykologi. Molempien työtehtävät tarvitsevat ajoittain selkeyttämistä mm. töiden päällekkäisyyksien ehkäisemiseksi. Koulukuraattori on oppilaitosten sosiaalityöntekijä ja kohderyhmänä ovat perus- ja toisen asteen oppilaat. Koulukuraattorin työalueena on oppilaiden sosiaaliseen kasvuun ja kehitykseen liittyvät kysymykset. Oppilaiden ongelmat voivat liittyä koulunkäynnin laiminlyöntiin, ihmissuhdeongelmiin kotona tai koulussa ja työrauhaan. Lisäksi koulukuraattori tekee lausuntoja oppilaiden sosiaalisista tilanteista sekä edistää sosiaali- ja oikeusturvan toteutumista. Koulukuraattorin työmenetelminä ovat mm. perhekeskeinen työ, yksilö- ja ryhmätyö, työnohjaus, konsultaatio, verkosto- ja projektityö sekä yhdyskuntatyö. (Lumme 1999, 160 - 161.)

Koulupsykologin toiminnassa taas korostuvat oppimisen- ja kehityspsykologisen tietouden hyödyntäminen kasvatus- ja opetustyössä. Työskentelyn tavoitteena on tukea ja edistää oppilaan kehityskausien mukaista kasvua sekä pyrkiä säilyttämään oppilaan halu ja innostus koulutyöskentelyyn. Koulupsykologin työskentelyn kohderyhmänä ovat esikoululaiset sekä perus- ja toisen asteen oppilaat. Työalueena koulupsykologilla on kouluvalmiuden arviointi, oppimisvaikeuksien tutkiminen, koulunkäyntijärjestelyt (koulun aloittamisajankohta, siirrot erityis- tai yleisopetukseen, luokan tai koulun vaihdot, luokan kertaus). Niin koulukuraattorin kuin myös koulupsykologin tehtäviin kuuluvat neuvottelut huoltajien ja opettajien kanssa, oppilaiden opettajien ja huoltajien ohjaus ja konsultaatio. (Lumme 1999, 160 - 161.)

Suomalaisissa kouluissa tarvitaan lisää aikuisia, koska opettajien aika ja osaaminen eivät riitä vastaamaan kaikkiin oppilaiden sosiaalisiin ja psyykkisiin haasteisiin tai turvallisuuden takaamiseen, perheiden haasteista puhumattakaan. Opettajat harmittelevat ajan menevän suurimmaksi osaksi muihin asioihin kuin opettamiseen. Suomessa on tehty koulusosiaalityötä systemaattisesti jo lähes puoli vuosisataa niin perusopetuksessa kuin toisen asteen oppilaitoksessakin. Siitä huolimatta kuulee kysyttävän niin kouluissa, kodeissa, kuin oppilaitosyhteisön

ulkopuolellakin, että mitä ihmettä se koulukuraattori oikein tekee? Siellä missä koulusosiaalityö on vakiinnuttanut asemansa, sille kuitenkin yleensä annetaan tunnustusta ja arvoa. Tästä huolimatta sen rooli saattaa olla ulkopuolinen ja tapauskohtainen. Koulusosiaalityön kaikkia mahdollisuuksia ei välttämättä oppilaitoksissa nähdä. Edelleen ontuu rakenteiden muodostaminen, resursointi ja koordinointi. Koulusosiaalityön katsotaan jääneen väliinputojaksi lastensuojelun ja opetustoimen palvelujärjestelmässä ja on vielä osittain hyödyntämätön yhteiskunnan voimavara. Se ei voi vastata kaikkiin turvallisuuden, kasvun ja hyvinvoinnin haasteisiin, mutta se voi koordinoida sekä yksilön että yhteisön kasvun piileviä voimavaroja. Koulusosiaalityössä tarvitaan dynaamista, vaikuttavaa ja proaktiivista (ennakoivaa) työtettä, mutta ennen kaikkea perustehtävän selkeää määrittelyä ja työntekijän uskallusta olla oman arvonsa ja asiantuntijuutensa mittainen. (Wallin 2011, 21 – 22, 29.)

3.2.2 Moniammatillinen työote

Koulujen ja oppilaitosten opiskeluhuolto on monialaista ja moniammatillisia. Koulusosiaalityössä tehdään yhteistyötä eri toimijoiden kanssa koulun sisäpuolella kuin ulkopuolellakin. Moniammatillinen yhteistyö sosiaali- ja terveysalan asiakastyössä tarkoittaa eri asiantuntijoiden työskentelyä, jossa pyritään huomioimaan asiakkaan kokonaisuus. Yhteisessä tiedon prosessoinnissa eri asiantuntijoiden tiedot ja taidot integroidaan yhteen asiakaslähtöisesti. Tässä vuorovaikutusprosessissa rakennetaan tapauskohtainen yhteinen tavoite ja pyritään myös luomaan yhteinen käsitys tarvittavista toimenpiteistä tai ongelman ratkaisusta. Keskustelu tapahtuu yhteisesti sovitulla foorumilla ja yhteisesti sovitulla toimintaperiaatteilla. Olipa työympäristö mikä tahansa, käytännön näkökulmasta tarkasteltuna moniammatillisessa yhteistyössä korostuu viisi kohtaa: asiakaslähtöisyys, tiedon ja eri näkökulmien kokoaminen yhteen, vuorovaikutustietoinen yhteistyö, rajojen ylitykset ja verkostojen huomioiminen. (Isoherranen 2005, 14–15.) Vaininen (2011, 57–58) näkee asiakastilanteet kokonaisuutena, jonka sisälle mahtuu asiakas erilaisissa yhteyksissä. Moniammatillisuus on kaikkien koulussa ja koulun kanssa verkostossa toimivien asiantuntijoiden yhteistyötä ja yhteistä vastuuta oppilaan ja oppilasryhmien, perheiden ja kouluyhteisön hyvinvoinnista. Koulun hyvinvointipalvelut (oppilashuolto) ovat mitä suurimmassa määrin monialaisia ja moniammatillisia. Myös koulusosiaalityössä moniammatillisuus merkitsee yhteistyötä oppilaitoksen sisällä ja ulkopuolisten taho-

jen kanssa. Koulusosiaalityöntekijän on etsittävä omaa rooliaan ja ammatillista näkökulmaansa joustavasti mutta perustehtävää kunnioittaen. (Wallin 2011,109.)

Oppilas- ja opiskelijahuoltolaissa ei säädetä ”tiimityöstä”, ”verkostotyöstä” tai ”moniammatillisesta” yhteistyöstä. Sen sijaan siinä viitataan toistuvasti monialaiseen yhteistyöhön, (vrt. Wallin 2011). Ilmeisesti monialaisen yhteistyön käsitteellä halutaan laajentaa toiminta eri sektoreiden ja eri toimialojen yhteistyöksi eikä näin ollen rajata sitä yhteistyöksi eri ammattiryhmien välillä saman sektorin (opetus- ja koulutoimen) sisällä. Lain tarkoituksena onkin vahvistaa opiskeluhuollon toteuttamista ja johtamista toiminnallisena kokonaisuutena ja monialaisena yhteistyönä. (Mahkonen, 2014, 312.)

Uuden opiskeluhuoltolain mukaan moniammatillinen asiantuntijaryhmä kutsutaan koolle tarvittaessa. Oppilaalla on keskeinen rooli asiantuntijaryhmän muodostamisessa eli ilman oppilaan suostumusta ryhmää ei voida muodostaa. Kyseessä olevan asian käsittely ja asiantuntijoiden nimeäminen edellyttävät molemmat oppilaan suostumuksen. Mikäli oppilaalla ei ole edellytyksiä arvioida annettavan suostumuksen merkitystä, siinä tapauksessa tarvitaan hänen huoltajansa suostumus. Oppilaan vaikeidenkin asioiden käsittely moniammatillisessa asiantuntijaryhmässä on helpompaa, kun oppilas tai huoltaja on hyväksynyt ryhmän kokoonpanon. (Hakalehto 2015, 148.)

3.2.3 Ennaltaehkäisevä ja yhteisöllinen työ

”Yhteisöllisyys vai yksilöllisyys” tuottaa ristiriitaa myös itse kuraattorin työn sisältöihin. Kuinka paljon voidaan työskennellä yksilöiden ongelmien parissa, ja kuinka paljon voidaan käyttää aikaa koko yhteisön hyväksi? Kautta kuraattorityön historian on puhuttu ennaltaehkäisevän työn tärkeydestä, mutta tehty pääasiassa korjaavaa työtä. Korjaava työ on tärkeätä ja välttämätöntä, mutta pitkällä aikavälillä ennaltaehkäisevä, yhteisöllinen työ vähentäisi korjattavan työn tarvetta. Kuraattorit työskentelevät hyvin verkostoituneesti ja kokevat asemansa työryhmissä vaikuttavana. Tämä on hyvä pohja kehittää työtä yhteisöllisempään suuntaan. (Sipi-

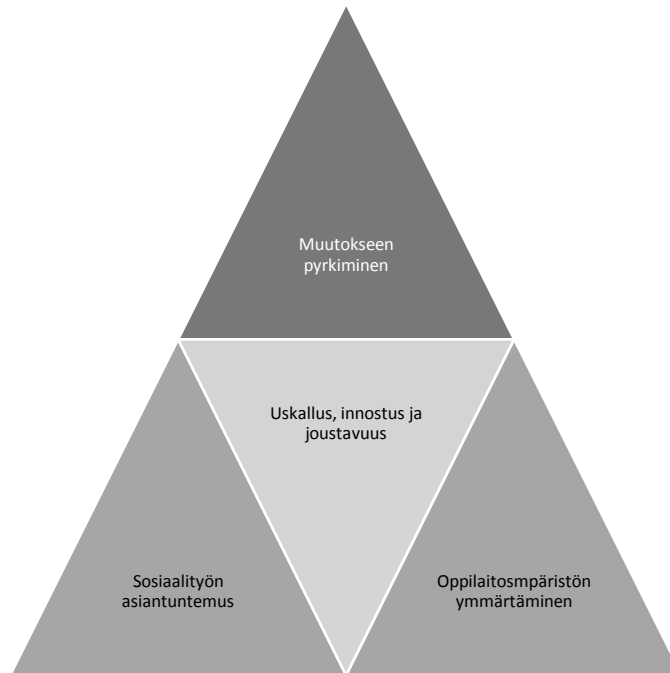
lä-Lähdekorpi 2004, 170.) Uusi oppilas- ja opiskeluhuoltolaki korostaa ennaltaehkäisevää ja yhteisöllistä työtettä oppilashuoltoon. Oppilashuoltotyöstä on koulu- ja oppilaitoksissa vastuussa koko henkilökunta. Toisaalta taas koulun sosiaalityöntekijän odotetaan osallistuvan yhä enemmän yhteisölliseen toimintaan. Yhteisölliseen toimintaan voidaan lukea yleensä näkyvyys koulu- ja oppilaitosympäristössä ja eri työryhmissä, tuntien pitäminen ja yhä enemmän oman sosiaalityön tehtäväkentän tiedottaminen. (OHL 1287/2013.)

Monilla tieteenaloilla on muotiterminä ”sosiaalinen pääoma”. Käsite on alun perin lanseerattu koulumaailmassa jo 1900-luvun alussa ja se tarkoittaa yhteisöllisyyttä. Kuraattoreilla olisi suuret mahdollisuudet toimia sosiaalisen pääoman vahvistajana, mikäli hänelle annettaisiin siihen mahdollisuus. Resurssien vähyys johtaa siihen, että kuraattoreiden on tehtävä yksilötyötä yhteisötyön kustannuksella. Vanhempien yhteisöllisyys liittyy myös lapsen hyvinvointiin ja terveyteen, joten vanhempien kanssa työskentely on osa sosiaalisen pääoman eli yhteisöllisyyden vahvistamista (Sipilä-Lähdekorpi 2004, 167–168.) Wallin (2011, 93–94) määrittelee koulusosiaalityön olevan joko ensisijaista (primaaria) eli kohdennettua, suoraa ja välitöntä tai toissijaista (sekundaaria), kuten ennakoivaa, epäsuoraa ja välillistä. Työskentely kohdistuu joko yksilöön tai ympäröivään yhteisöön. Välitön työ kohdistuu oppilaaseen, hänen perheeseensä tai erilaisiin oppilasryhmiin. Välillistä työtä taas tehdään vanhempien, opettajien, koko oppilaitossysteemin, lähiyhteisön tai moniammatillisen verkoston kanssa. Välillinen työ on enemmänkin koulusosiaalityön kohdentamista yhteisötyöhön.

3.2.4 Koulusosiaalityön asiantuntijuus

Wallin (2011, 156 - 158) on pohtinut koulusosiaalityön asiantuntijuutta oppilaitosympäristössä painottaen tavoitetta ja funktiota. Usein kuulee koulusosiaalityöntekijöiden tekevän työssään toisten odotusten mukaisia, joskin yllättäviä asioita. Voihan tietysti olla jossain tilanteessa tarkoituksenmukaista hypätä oppilaiden kanssa narua tai lähteä matkalle. Koulusosiaalityö tuo kuitenkin oppilaitokseen sellaista lisäarvoa, mitä muut siellä työskentelevät ammattilaiset eivät voi tarjota. Asiantuntijuuden yksi peruskivistä on oman ydinosaamisen selkeyttäminen

itselle ja tiedottaminen muille. Tiedottamisen puute onkin todettu olevan yksi koulusosiaalityön perusongelmista. Alla olevassa kaaviossa on Wallin (2011, 157) on kuvannut koulusosiaalityön onnistumisen edellytyksiä.

Kuvio 2. Koulusosiaalityön onnistumisen edellytykset (Wallin 2011).

Wallinin (2011, 155 - 158) mielestä asiantuntijuus ei ole oppimäärä tai tutkinto, vaan se on ammatillisen kasvun kokemuksellinen prosessi. *Koulusosiaalityön asiantuntijuuden* edellytyksenä on jatkuva oman osaamisen työstäminen ja uudistuminen. Koulusosiaalityön näkökulmasta asiantuntijalla tulisi olla substanssiosaamista eli toisin sanoen asiantuntijuutta lastensuojelun ja psykososiaalisen kohtaamisen erityisalueella. Ammatillinen kasvu edellyttää toiminnan kriittistä arviointia ja siitä oppimista. Työotteen tulisi olla kehittävä ja tutkiva ja tutkivan työotteen keskeinen väline on reflektio eli oman toiminnan, ajatusten ja tunteiden arviointi.

Oppilaan tai perheen kanssa työskennellessä on nähtävä tilanne moniulotteisesti. Koulukuraattorin on pystyttävä sopeutumaan koulun usein jopa *haasteelliseen toimintaympäristöön* ja perustehtävään sekä kyettävä *joustavaan* yhteistyöhön yhteisössä. Sosiaalityön perusideat eli

asiakaslähtöisyys, asioiden kyseenalaistaminen ja *muutokseen pyrkiminen* tulisi rohkeasti säilyttää koulusosiaalityössä. (Wallin 2011, 156.)

Monissa arkipäivän tilanteissa, kuten *organisaation toiminnassa* oleminen, virheet tai ongelmien ratkaisu opettavat enemmän kuin tiedostetaan ja näissä tilanteissa tapahtuu ammatillista kasvua. Kokemuksista opittu hiljainen tieto on usein piilossa ja sen tunnistaminen ja hyödyntäminen koetaan yhdeksi koulusosiaalityön haasteeksi. Oppiminen ja onnistumisen kokemukset ovat innostuksen sekä innovaatioiden lähde. Ammatillinen kasvu on oppimisen lisäksi voimaantumista. Voimaantunut työntekijä on ja *vastuullinen, työstä nauttiv, innostunut uuden luoja*. (Wallin 2011, 159 – 160.)

3.3 Koulukuraattori

Koulukuraattorin työtä on tehty maailmalla runsaat sata vuotta ja Suomessa neljäkymmentä vuotta. Kuraattorityön ns. pioneirimaita ovat Englanti ja Yhdysvallat, joissa työskentely aloitettiin samoihin aikoihin. Muutoin kuraattorityön alkaminen ja kehitys vaihtelevat pitkälle kehittyneestä mallista aloittavaan malliin. Vielä on myös maita, joissa ei ole ollenkaan kuraattoritoimintaa. Maailmalla on tehty koulukuraattorityötä monella eri nimikkeellä ja Sipilä-Lähdekorpi (2006, 2) törmäsi tutkimuksessaan noin kahteenkymmeneen eri nimikkeeseen. Termi koulukuraattori on käytössä Suomessa ja Ruotsissa. Kuraattori tulee sanasta ”cura”, joka tarkoittaa huolenpitoa tai sanasta ”curo”, joka tarkoittaa välittämistä ja asioista huolehtimista. Yleisin käytetty nimike maailmalla on ”school social worker”.

Sipilä-Lähdekorpi (2004) on jakanut kuraattorityön kehityksen Suomessa kolmeen kauteen: pioneerikausi, perustelujen kausi ja ammatillistumisen kausi. Vuonna 1966 alkoi pioneerikausi, jolloin ensimmäiset kuraattorin virat perustettiin. Kuraattorityö syntyi rinnakkaiseksi työmuodoksi kasvatusneuvolatyölle. Taustalla koulukuraattorityölle vaikutti myös peruskoulun tuleminen. Opettajia pelotti siirtymävaihe ja psyykkisen oppilashuollon palveluja odotettiin.

Koulukuraattorin virkoja perustettiin hitaasti ja vielä 1960 -luvulla koulukomiteat arvostivat enemmän koulupsykologin kuin kuraattorin asiantuntijuutta. Odotukset koulukuraattorin työtä kohtaan olivat aluksi suuret ja nähtävissä oli myös reviiritaisteluja. Opettajat tunsivat pelkoa uutta ammattikuntaa kohtaan ja jopa Opettajien ammattijärjestö (OAJ) vastusti psykososiaalisen ammattikunnan tulemistä kouluihin. Tämä myös osaltaan hankaloitti oman paikan löytymistä työyhteisössä. Kuraattorin työtä ei aluksi nähty varsinaisena sosiaalityönä. Työ oli pedagogisesti suuntautunutta sekä tekijänsä näköistä. Kuraattorityön painopisteet liittyivät tekijän omiin intresseihin ja myös paikkakunnan erilaiset ongelmat ja tarpeet määrittelivät työtä, jonka vuoksi pioneerivaiheessa ei voinut yleistä koulukuraattorin toimenkuvaa määrittellä. (Mt., 84 – 97.)

Perustelujen kausi voidaan katsoa alkaneen 1974, jolloin ilmestyi oppilashuoltokomitean mietintö. Tässä mietinnössä aloitettiin perustella kuraattoreiden tarpeellisuutta taloudellisesta, sisällöllisestä, teoreettisesta ja hallinnollisesta näkökulmasta. Kuraattoreiden virkoja lisättiin, joskin toiminnan sisältö ei olennaisesti muuttunut. Kuraattoritoiminnan kehittämisen esteenä oli lainsäädännön puute ja vaatimus lainsäädännöstä olikin koko ajan läsnä. Perustelujen kauden aikana koulukuraattorityö etsi teoreettista perustaansa ja teorian merkitys professionaalistumisessa nähtiin tärkeänä. Hallinnollisissa perusteluissa kiistan aiheena oli, kuuluuko koulukuraattoritoiminta koululaitoksen vai sosiaalitoimen piiriin. (Sipilä-Lähdekorpi 2006, 17 - 18.)

Perustelukautta kesti noin kaksikymmentä vuotta ja vuonna 1990 toteutettiin koulun psykososiaalisen työn lakisääteistäminen, jolloin alkoi ammatillistumisen kausi. Eduskunta hyväksyi lain ja asetuksen lastensuojelulainsäädännön muuttamisesta. Uusi laki ei kuitenkaan velvoittanut kuntia perustamaan koulukuraattorin virkoja. Monien neuvottelujen jälkeen vuonna 2003 saatiin lakiin perusopetuslain muuttamisesta maininta oppilaan oikeudesta koulukuraattoreiden palveluihin. Tämän lain mukaan oppilaalla on oikeus saada opetukseen osallistumisen edellyttämä tarvittava oppilashuolto maksutta. Lainsäädännön voimaantulon jälkeen selkiytyi myös kuraattoreiden ammatti-identiteetti. Ammatillista identiteettiä on tukenut koulukuraattoriyhdistys sekä myös kuraattoreille kohdistetut täydennyskoulutukset. (Sipilä-Lähdekorpi 2006, 18 - 19.)

Ennen oppilas- ja opiskeluhuoltolain voimaantuloa, kuraattoreiden asemasta säädettiin lastensuojelulaissa koululakien sijaan. Kunnan tuli järjestää kuraattoripalvelut kouluille, jotka antavat kunnan perusopetuslaissa tarkoitetun esi-, perus- ja lisäopetuksen sekä valmistavan opetuksen oppilaille riittävän tuen ja ohjauksen koulunkäyntiin. Palveluiden tuli myös varmistaa oppilaiden kehitykseen liittyvien sosiaalisten ja psyykkisten vaikeuksien ehkäiseminen, poistamisen sekä edistää koulun ja kodin välistä yhteistyötä. Tämä sääntely jätti avoimeksi sen, miten ja milloin kuraattori auttaa oppilaita ja heidän vanhempiaan. Tämä on ollut osaksi syytä siihen, miksi osasta kouluista on puuttunut kokonaan kuraattoritoiminta. (Mahkonen 2014, 77–78.)

Koulukuraattorityön tekijä on Sipilä-Lähdekorven (2006) mukaan keskimäärin koulukuraattori-nimikkeellä koulutoimessa toimiva 44 -vuotias, sosiaalityön pätevyyden suorittanut nainen, joka on toiminut kuraattorina 6 vuotta ja aikaisemmin sosiaalityöntekijänä. Kuraattorin työalueena on kahdesta neljään ala- ja yläasteen koulua, joissa oppilaita on noin 1300. Yleisin tutkinto on yhteiskuntatieteellinen tutkinto, mutta myös humanistisella tutkinnolla tekeviä löytyy. Kuraattorin ammatti on nykyään naisvaltainen ja miehiä on kuraattoreista vain 10 prosenttia. (Mt., 23 - 24.) Elokuun ensimmäinen päivä 2014 voimaan tullut oppilas- ja opiskeluhuoltolaki (1287/2013) vahvisti koulukuraattorityön pätevyysvaatimukset seuraavasti:

Kuraattorin kelpoisuusvaatimuksena on vähintään sosiaalihuollon ammatillisista kelpoisuusvaatimuksista annetun lain (272/2005) 6 §:n mukainen kelpoisuus. Jokaisen oppilaitoksen käytettävissä on oltava sellaisen opiskeluhuollon vastaavan kuraattorin palveluja, jolla on mainitun lain 3 §:n mukainen kelpoisuus sekä psykologin palveluja. (OHL 1287/2013)

Lain voimaantulon jälkeen koulukuraattorin pätevyysvaatimukset ovat olleet käsiteltävänä esimerkiksi Sosiaali- ja terveysministeriössä, jossa määriteltiin oppilas- ja opiskeluhuollon soveltamisohje (STM 13a/2015). Joulukuussa 2016 eduskunta on myös hyväksynyt joitakin muutoksia koulukuraattorin kelpoisuusehtoihin (YKA 2017).

4 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN

Tässä luvussa avaan tutkimuksen tavoitteita, tutkimuskysymystä sekä tieteenfilosofista suuntausta, joka on aineiston luonteesta johtuen hermeneutiikka. Kuvaan käsitetutkimusta ensin yleisellä tasolla, jonka jälkeen selostan tulkitsevaa käsitetutkimusta. Käsitetutkimusta käsittelevien lukujen jälkeen kuvaan aineiston hankintaa ja lopuksi pohdin tutkimuksen luotettavuutta suhteessa tehtyihin metodologisiin valintoihin.

4.1 Tutkimuksen tavoite ja tutkimuskysymys

Tutkimuksella on aina jokin tarkoitus tai tehtävä, joka ohjaa tutkimusstrategisia vaihtoehtoja. Tutkimuksen tarkoitusta luonnehditaan yleensä neljän piirteen perusteella eli se voi olla kartoittava, selittävä, kuvaileva tai ennustava. Huomioitavaa on, että tutkimukseen voi sisältyä useampi kuin yksi tarkoitus tai se voi muuttua tutkimuksen edetessä. Tämän tutkimuksen tarkoitus on lähinnä kartoittava eli tavoitteena on selvittää vähän tunnettua ilmiötä, jonka lisäksi tutkimuksestani löytyy myös selittävää ja kuvailevaa tarkoitusta. Selittävä tavoite liittyy lähinnä siihen, mitkä tapahtumat tai toiminnat ovat vaikuttaneet tähän ilmiöön ja kuvailevaan taas liittyy tavoite dokumentoida ilmiön keskeisiä ja kiinnostavia piirteitä. (Hirsjärvi, Remes & Saajavaara 2009, 137 – 139.)

Tämän tutkimuksen tarkoituksena on selvittää, minkälaisia asioita on nostettu esiin oppilas- ja opiskeluhoitolaisten valmisteluasiakirjoissa koulusosiaalityön professionaalisuudesta ja sosiaalisesta tuesta. Tutkimuskysymys on tarkennettuna:

Millaisia sisältöjä koulussa tehtävälle sosiaalityölle rakentuu lainvalmisteluasiakirjoissa?

Käytän tutkimuksessa menetelmänä tulkitsevaa käsitetutkimusta. Etsin aineistosta koulusosi-aaliryöstä esitetyt määritelmät sekä tähän läheisesti liittyvät käsitteet eli lähikäsitteet. Tutkimukseni aineistona on Hallituksen esitys eduskunnalle oppilas- ja opiskelijahuoltolaiksi ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi (HE 67/2013) sekä lain valmisteluun liittyvät lausunnot.

4.2 Hermeneutiikka tieteenfilosofisena taustana

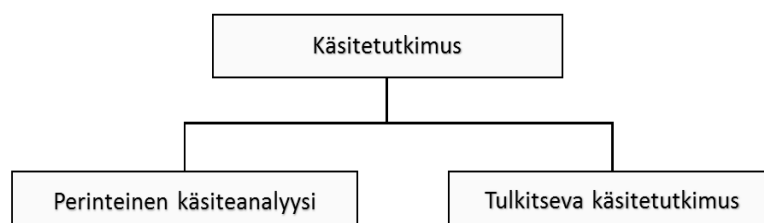
Hirsjärven ym. (2009, 124 - 129) mukaan tutkimukselle on luotu hyvä pohja, kun tutkijan valinnat ovat yhteensopivia liittyen ongelmanasetteluun, tieteenfilosofiaan, tutkimusstrategiaan ja teoreettiseen ymmärtämiseen. Tutkimukset, jotka ovat käytännöllisiä ja työelämän sovelluksiin tähtääviä, eivätkä ole teoreettisilta lähtökohdiltaan kovin syvällisiä, perustuvat lukuisiin piileviin oletuksiin. Nämä voivat koskea esimerkiksi ihmisiä, maailmaa ja tiedonhankintaa, eikä näistä olla usein kaikilta osin tietoisia. Näitä oletuksia nimitetään taustasitoumuksiksi tai filosofisiksi perusoletuksiksi. Filosofisten lähtökohtien ymmärtämistä pidetään tärkeänä, koska tutkimuksellisille ratkaisuille löytyy järkeviä perusteluja. (Mt.) Koska tutkimukseni aineistona on kirjoitetut tekstit, hermeneutiikka on tieteenfilosofisena viitekehysten perusteltua.

Ollitervon (2013, 193 - 195) mielestä filosofiseen ajatteluun perehtyminen on mielekästä, vaikka se ei tarjoaisikaan tutkimuksessa sovellettavia menetelmällisiä ohjeita. Tutkija saa lähinnä käyttöönsä käsitteellistä tietoa, joka myös auttaa ajattelemaan tutkimusta määrittäviä lähtökohtia. Ollitervo on artikkelissaan käyttänyt hermeneutiikan kehittäjän Hans-Georg Gadamerin keskeisiä ajatuksia hermeneutiikasta. Riippuen asiayhteydestä hermeneutiikalla tarkoitetaan tekstien tulkintaa, tulkintataittoa tai tulkintateoriaa, joka ennen 1800 -lukua liittyi lähinnä teksteihin, joita yhteisöt ja kulttuurit pitivät normatiivisina tai auktoritatiivisina. Esimerkkeinä voidaan pitää raamattua, antiikin kirjallisuutta ja lakitekstejä. (Mt.) Hermeneutiikka on tutkimukseni tieteenfilosofisena taustaparadigmana luonteva sen takia, että aineistonani oleva teksti on lakitekstinä monitulkintainen ja siitä tekemäni käsitetutkimus vaatii menetelmänä tulkintaa.

Ymmärtävän metodologian ytimessä puhutaan siitä käsityksestä, että me aina tulkitsemme erilaisia tilanteita oman ymmärtämistapamme kautta, sitä jäsentäen, mutta ei erillisinä tosiasioina. Vasta jäsentymisen tapahduttua, ja kun se on tapahtunut entistä ymmärtämistapaa modifioiden, on jotakin ymmärretty. (Alanen 2014, 39.) Minulla on taustalla työkokemukseni lisäksi perehtyneisyyttä tutkimusaiheeni kirjallisuuteen sekä muihin lähdeaineistoihin. Tarkoituksena on tulkita tutkimukseni aineistoa lisätäkseeni ymmärrystäni koulusosiaalityö – käsitteeseen.

4.3 Käsitetutkimuksesta analyysiin ja tulkintaan

Tutkimusmetodina tässä tutkimuksessa on tulkitseva käsitetutkimus. Tutkimuksessani on myös käsiteanalyysin piirteitä tulkitsevan käsitetutkimuksen tukena. Tutkijan tärkeimpiä työkaluja ovat käsitteet, joiden analysointia, erittelyä sekä määrittelyä tarvitaan kaikenlaisissa tutkimuksissa. Wilson kehitti 1960-luvulla käsiteanalyysimallin, joka on vakiinnuttanut paikansa mm. hoitotieteen piirissä, ja jota on myös kehitelty eteenpäin, kuten Walkerin ja Avantin malli, jota on käytetty tässä tutkimuksessa. Joidenkin tutkijoiden mukaan käsiteanalyysi on synonyymi käsitetutkimukselle. Käsitetutkimuksen katsotaan kuitenkin olevan varsinaista käsiteanalyysia laajempi kokonaisuus, jolloin käsitteen jäsentelyn lisäksi pyritään ymmärtämään myös, millaista todellisuutta käsitteillä kuvataan tai rakennetaan. (Puusa 2008, 36 - 38.) Takalan ja Lämsän (2001, 372) mukaan käsitetutkimus on mahdollista ryhmitellä käsiteanalyttiseen ja tulkitsevaan käsitetutkimukseen alla olevan kaavion mukaisesti.

Kuvio 3. Käsitetutkimuksen päähaarat. (Takala & Lämsä 2001, 372)

Walkerin ja Avantin (1992, 39) määritelmän ja kuvauksen mukaan käsiteanalyysi on strategia, jonka avulla pystytään tutkimaan käsitteen ominaisuuksia tai piirteitä. Näihin käsitteisiin

liittyy ominaispiirteitä, joiden perusteella voidaan päätellä, mitkä ovat niitä ilmiöitä, jotka ovat hyviä esimerkkejä ja mitkä eivät ole. Käsitteet ovat ajatusrakennelmia eli yrityksiä jäsentää ympäristöstä tulevia ärsyksiä ja sen vuoksi edustavat tiedon luokkia, joihin sisältyy tietyt olennaiset piirteet. Nämä ominaispiirteet pyritään määrittämään käsiteanalyysissä kielellisesti ja analyysin on oltava tieteellisen tarkka ja täsmällinen, mutta tulos on kuitenkin aina vain alustava. Mikäli teorianmuodostuksessa ja tutkimustyössä käytetyt käsitteet määritellään mahdollisimman tarkasti, on myös kollegojen helpompaa ymmärtää käsiteltävää asiaa.

Käsiteanalyysin tavoite voi olla riippuvainen tutkijan omaksumista taustaoletuksista sekä tutkimuksen lähtökohdista. Yleisesti voidaan todeta, että käsiteanalyysin avulla jäsenetään tutkimuksen kohteena olevaa käsitettä ja pyritään ymmärtämään siihen liittyviä merkityksiä sekä selkeytetään käsitteen suhdetta lähikäsitteisiin. Tämän menetelmän avulla kyetään tunnistamaan tarkastelun kohteena olevan käsitteen kriittiset piirteet. Tunnistaminen tapahtuu perehtymällä laajasti saatavilla olevaan kirjalliseen lähdeaineistoon. Aineiston analyysin lopputuloksena syntyy uutta tietoa tutkijayhteisön käyttöön. Käsitettä pyritään tarkastelemaan laajasti ja tutkimuksen avulla kyetään ymmärtämään käsitteen piirteitä kielellisesti. Analyysin kautta saadun tiedon avulla on mahdollista ymmärtää tarkastelun kohteena olevan käsitteen sisällön lisäksi myös käsitteen kuvaamaa kohdeilmiötä. Tutkijan on mahdollista ottaa kantaa siihen, onko tiukasti operationalisoitava käsitteen määrittely lainkaan tarkoituksenmukaista. (Puusa 2008, 36.)

Käsiteanalyysin tai -tutkimuksen teko etenee vaiheittain. Puusa (2008, 36) on viitannut artikkelissaan Walkerin ja Avantin käsiteanalyysimallissa olevan kahdeksan eri kohtaa. Vaiheet ovat lueteltu peräkkäin, mutta useat vaiheet voivat olla keskenään päällekkäin. Kahdeksan eri vaihetta ovat: 1) Käsitteen valinta ja alkuperän tunnistaminen 2) analyysin tavoitteiden asettaminen 3) käsitteen eri tulkintatapojen tarkastelu – erilaisten esimerkkien esille tuominen käsitteen käytöstä 4) käsitteen ominaispiirteiden tunnistaminen ja kriittisten ominaispiirteiden nimeäminen 5) malliesimerkin laatiminen 6) lähikäsitteiden tarkastelu 7) ennakkoehtojen sekä seurausten kuvaaminen ja 8) empiiristen tarkoitteiden nimeäminen.

Tapa, millä tutkija lähtee liikkeelle ja etenee prosessissaan eteenpäin, riippuu käsitteen valinnasta sekä myös tutkijan alan kirjallisuuden tuntemuksen tasosta. Analyysin teko noudattaa hermeneuttisen kehän periaatteita siten, että prosessin myöhäisemmässä vaiheessa saatu tieto usein johtaa aikaisemmassa vaiheessa esitettyjen seikkojen uudelleenarviointiin ja mahdollisesti korjaamiseen. Kuten hermeneuttisen kehän periaate onkin, kertautuvuus ja prosessin eri vaiheiden operointi välillä johtaa hyvään ja tarkoituksenmukaiseen lopputulokseen. (Puusa 2008, 41.)

4.4 Tulkitseva käsitetutkimus

Tulkitseva käsitetutkimus pyrkii siis laajentamaan johonkin käsitteeseen liittyvää ymmärrystä. Siinä etsitään käsitteisiin sisältyviä merkityksiä ja tulkitseminen tarkoittaa sitä, että tutkija tulkitsee kiinnostuksen kohteena olevan käsitteen merkityksiä valitsemastaan teoreettisesta näkökulmasta. Tämä voi tarkoittaa joskus myös sellaisten merkitysten löytämistä, joista käsitteen luoja ja määrittelijä eivät ole olleet itsekään kovin selvästi tietoinen. (Takala & Lämsä 2001, 378.) Tutkimukseni käsite on koulun sosiaalityö ja tavoitteena on ymmärtää koulusosiaalityötä tarkemmin tulkitsemalla opiskeluhuoltolain valmisteluasiakirjoja lausuntoineen.

Takala ja Lämsä (2001) ovat jaotelleet tulkitsevan tutkimuksen aineiston olemassa olevaan tai empiiriseen aineistoon seuraavasti:

1. Olemassa olevaan tekstiaineistoon perustuva tulkitseva tutkimus

– Tulkitseva käsitetutkimus – Aineistona ovat kirjoitetut tekstit käsitteistä. Tutkija ei ole vuorovaikutuksessa aineiston tuottajan kanssa. Aineistoa voi nimittää luonnolliseksi, koska se on olemassa tutkijasta riippumatta.

– Muuhun kirjalliseen tekstiaineistoon perustuva tulkitseva tutkimus – Aineistona ovat sellaiset muut kirjallisessa muodossa olevat tekstiaineistot, jotka eivät ole käsitteistä. Tällaisia ovat esimerkiksi elämäkerrat, kirjeet, päiväkirjat tms. Myös nämä aineistot ovat luonnollisia, ne ovat olemassa tutkijasta riippumatta, eikä tutkija ole vuorovaikutuksessa aineiston tuottajan kanssa.

– *Visuaaliseen tekstiaineistoon perustuva tulkitseva tutkimus – Aineisto on visuaalista kuten kuvia, tauluja, logoja jne., joka on olemassa tutkijasta riippumatta. Tutkija ei ole vuorovaikutuksessa aineiston tuottajan kanssa, ja aineisto on luonnollista.*

2. Empiirinen tulkitseva tutkimus

– *Haastatteluihin perustuva empiirinen tulkitseva tutkimus – Aineistona on haastatteluaineisto, jonka tutkija kerää tutkimustaan varten. Tutkija on vuorovaikutuksessa tutkimuskohteen kanssa.*

– *Havainnointiin perustuva empiirinen tulkitseva tutkimus – Aineistoina on havainnoinnin perusteella syntyvä aineisto, jonka tutkija kerää tutkimusta varten. Tutkija on yleensä vuorovaikutuksessa tutkimuskohteen kanssa. (Takala & Lämsä 2001, 75.)*

Tutkimukseni aineisto kuuluu kategoriaan olemassa oleva tekstiaineisto, ja kysymyksessä on kirjoitettu teksti eli lain valmisteluasiakirjat liitteineen. Aineisto on olemassa tutkijasta riippumatta, joten sitä voi myös nimittää luonnolliseksi. (Mt., 375.)

Tulkitseva käsitetutkimus painottuu Takalan ja Lämsän (2001, 376, 380 - 381) mukaan aineistollisesti kirjallisiin lähteisiin. Tämän vuoksi siitä voidaan käyttää myös nimitystä ”kirjoitus-pöytä tutkimus”. Tällä nimityksellä korostetaan aineiston hankintaan liittyvää tutkimuksen metodista aspektia. Tutkija ei siis tee tutkimusta havainnoimalla tai haastatteleamalla, vaan tutkimusta varten kerätään kirjallista materiaalia, jota pyritään ottamaan haltuun ja jäsentämään. Tulkitsevassa käsitetutkimuksessa asetetun tutkimusongelman ratkaiseminen merkitsee havaintojen, vihjeiden, tuotettujen johtolankojen ja teoreettisen viitekehyksen vuorovaikutuksen perusteella tehtyjä merkitystulkintoja siitä käsitteestä, mitä on haluttu tutkia. Puhdasta ateoreettista asioiden jäsentelyä erilaisiin luokkiin ei katsota olevan tulkitsevaa käsitetutkimusta, vaan lähinnä asioiden ”mekaanista” sijoittelua ja ryhmittelyä näihin luokkiin. Tulkitsevassa käsitetutkimuksessa taas tuloksena on tutkijan tekemä merkitystulkinta ja kyseessä olevan tulkitun käsitteen kytkeminen teoreettisen viitekehyksen kautta johonkin tutkimusalan substanssia käsittelevään tieteelliseen keskusteluun. (Mt.) Huomioitavaa siis on, että tämän tutkimuksen tulokset ovat omaa tulkintaani valitsemastani käsitteestä, teoreettisen viitekehyksen tukemana.

4.5 Tutkimuksen aineisto

Tutkimukseni aineistona on Hallituksen esitys eduskunnalle oppilas- ja opiskelijahuoltolaiksi ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi (HE 67/2013 vp) sekä lain valmisteluun liittyvät lausuntopyynnot. Yhteensä kirjoitettua tekstiä oli 446 sivua, joista Hallituksen esitys oli 105 sivua ja lausuntojen sivumäärä oli yhteensä 341 sivua.

Työ uuden oppilas- ja opiskelijahuoltolainsäädännön valmistelemiseksi alkoi jo vuonna 2005, jolloin sosiaali- ja terveysministeriö asetti työryhmän selvittämään oppilas- ja opiskelijahuollon tilaa. Vuonna 2006 oppilashuoltotyöryhmä ehdotti, että oppilas- ja opiskelijahuoltoa koskevat säännökset koottaisiin yhteen lakiin (STM selvityksiä 2006:33). Hallituksen esityksen valmistelu perustuu mainitun työryhmän sekä sen työtä jatkaneen, sosiaali- ja terveysministeriön asettaman oppilas- ja opiskelijahuoltotyöryhmän toimenpide-ehdotuksiin (STM selvityksiä 2009:34). Molempien työryhmien mietinnöt olivat laajalla lausuntokierroksella. (HE 67/2013.)

Opetus- ja kulttuuriministeriön sekä sosiaali- ja terveysministeriön yhteisessä virkamiesryhmässä valmisteltiin vuonna 2010 kaksi mallia opiskeluhuoltolaiksi. Malleista laajempi versio on tutkimukseni aineistossa oleva lain esitys hallitukselle. Opetus- ja kulttuuriministeriö sekä sosiaali- ja terveysministeriö järjestivät 2.11.2010 kuulemistilaisuuden hallituksen esityksen luonnoksesta keskeisille viranomaisille ja sidosryhmille ja tästä esitysluonnoksesta pyydettiin lausunto 53 taholta. Tutkimukseni aineistona on yhteensä 57 lausuntoa. Lausuntopyyntöjen lisäksi esitysluonnos laitettiin opetus- ja kulttuuriministeriön Internet-sivuille, joten kaikilla oli halutessaan mahdollisuus antaa lausuntonsa. (HE 67/2013.)

Aineiston kävin läpi lukemalla sen kahteen kertaan ja etsimällä ne kohdat, joissa oli kirjoitettu koulukuraattorista, koulusosiaalityöstä tai psykososiaalisista palveluista. Poimin tutkimuksen tulkinnan kohteena olevat tekstit erilliseen tiedostoon, johon syntyi tiivistettyä aineistoa yhteensä 40 sivua. Tiivistetystä aineistosta olen analysoinnissa käyttänyt hakusanoja, jotka viittaavat lähinnä koulukuraattorin työhön koulu- ja oppilaitosympäristössä. Hakusanoiksi valikoitui koulusosiaalityö, koulukuraattori, ennaltaehkäisevä tai yhteisöllinen työ ja psykososiaa-

linen työ. Hakusanojen valintaperusteena olen käyttänyt tämän tutkimuksen teoriasta esiin nousseita teemoja.

Aineistossa oli lausuntoja, joissa ei ollut mainintaa koulukuraattoritoiminnasta. Huomioitavaa oli myös se, että painopisteet lausunnoissa olivat niiden antajien edustamissa näkökulmissa. Esimerkiksi Kuuloliitto ry:n (2013) lausunnossa ei löytynyt mainintaa ollenkaan, kun taas Koulukuraattorit ry:n (2013) ja ammattiyhdistys Talentian (2013) lausunnot koskivat pääsääntöisesti koulukuraattorin pätevyysvaatimuksia ja tehtäviä. Jokaisessa lausunnossa oli painotettu yleisesti eri lakien ja säännösten yhdistämistä ja kokoamista yhdeksi laiksi. Lisäksi useissa lausunnoissa oli korostettu opiskeluhuollon painottamista yhteisölliseen ja ennaltaehkäisevään työhön. Alla olevaan taulukkoon olen lausunnonantajat ryhmitellyt viiteen eri intressiryhmään. Olen käyttänyt hakusanoina aineistoa analysoidessani koulun sosiaalityöntekijää, koulukuraattoria, yhteisöllisyyttä ja ennaltaehkäisevää työtä. Olen valinnut hakusanoiksi tekijöitä, joiden funktio on koulusosiaalityössä.

Lausunnonantaja	Koulun sosiaalityöntekijä tai koulukuraattori	Yhteisöllisyys	Ennaltaehkäisevä työ
Ammattijärjestöt (12)	6	3	3
Kunnat (12)	10	7	3
Hyväntekeväisyysjärjestöt ja kolmas sektori (7)	5	2	2
Opetukseen liittyvät yhdistykset (13)	7	2	2
Valtio, Ministeriöt, Aluehallintovirastot (13)	8	4	1
Yhteensä (57)	36	18	11

Taulukko 1. Lausuntojen antajien intressiryhmittely.

Olen taulukkoon poiminut aineistosta ne kohdat, joissa on kyseessä olevasta aiheesta kirjoitettu enemmän kuin yhden lauseen verran. Aineistossa oli 15 lausuntoa, joissa ei ollut koulusosiaalityöstä tai kuraattoritehtävistä mainintaa ollenkaan. Yhteisöllisyydestä ja ennaltaehkäisevästä työstä taas oli lausunnoissa maininta jonkin lauseen yhteydessä lyhyesti. Useassa

lausunnossa oli otettu kantaa kuntien taloudellisiin mahdollisuuksiin resursoida tarvittava määrä oppilas- ja opiskeluhuollon työntekijöitä suorittamaan lain mukaisia vaatimuksia.

4.6 Tutkimuksen vaiheet ja aineiston analysointi

Esitän tulkitsevan käsitetutkimuksen vaiheet yleisesti sekä tämän tutkimuksen etenemisen vaiheet. Tutkimuksessa on aineiston analysoinnissa sovellettu sisällönanalyysia ja teemoittelua.

Avaan tässä yhteydessä aluksi Walkerin ja Avantin (1992, 42 - 49) mallin mukaisen käsitteen analysoinnin vaiheet. Käsite tulisi valita sen mukaan, mistä on ollut jo aiemmin kiinnostunut ja se voi liittyä työhön tai on muutoin kiehtonut tutkimaan käsitettä tarkemmin. Käsite tulisi myös valita aiheesta tai alalta, mikä kiinnostaa tutkijaa eniten. Käsitteen valinnassa tulisi välttää termejä, jotka voidaan määritellä ainoastaan mainitsemalla niistä esimerkkejä. Yhtä lailla olisi tärkeää välttää ”sateenvarjotermejä”, joiden monenlaiset eri merkitykset voivat hämärtää analyysin tekemistä. Käsitteen valinnan jälkeen tulee määritellä analyysin tavoitteet tai tarkoitus. Nämä auttavat tarkentamaan sitä, mihin tuloksia aiotaan käyttää ja miksi kyseessä oleva analyysi tehdään. Analyysin tavoitteena voi esimerkiksi selvittää jo olemassa olevan käsitteen merkitystä, täydentää jotain aikaisempaa määritelmää tai luoda operationaalinen määritelmä. Lisäksi analyysin tavoitteena voi myös olla pyrkimys erottamaan, miten käsitettä käytetään yleiskielessä ja tieteen kielessä. Käsitteen valinnan ja tavoitteiden jälkeen osana analysointia kartoitetaan mahdollisimman monia käyttötarkoituksia. Olisi hyvä ottaa mukaan varsinaisten käyttötapojen lisäksi myös epäsuorat viittaukset käsitteeseen. Käsitteen käyttötapojen kirjaamisen jälkeen käydään läpi ne piirteet, jotka tulevat esiin yhä uudestaan ja nämä piirteet ovat käsitteen kriittisiä ominaispiirteitä. Ominaispiirteiden kokoamisen yhteydessä voi myös miettiä malliesimerkkiä sekä laatia lisäesimerkkejä. Ennakkoehto- ja seurausten tunnistaminen saattavat valaista merkittävästi niitä sosiaalisia yhteyksiä, joissa käsitettä käytetään. Käsitteen analysoinnin viimeisessä vaiheessa määritetään ominaispiirteille empiirisiä tarkoitteita.

Alla olevassa taulukossa on esitetty Walkerin ja Avantin (1992, 42 - 49) mallin mukaiset vaiheet, jonka mukaisesti on edetty myös tässä tutkimuksessa. Eri vaiheet voivat olla päällekkäisiä toistensa kanssa tai kaikkia vaiheita ei ole ollut tarpeellista käyttää tässä tutkimuksessa. Lisäksi varsinaisen malliesimerkin laatiminen ei ole tarpeellista tässä tutkimuksessa.

Taulukko 2.. Käsitetutkimuksen vaiheet

	Käsitetutkimuksen vaiheet Walkerin ja Avantin (1992) mukaan	Tämän tutkimuksen vaiheet ja sisältö
1.	Käsitteen valinta	Käsite koulusosiaalityö on valittu oman ammatillisen mielenkiinnon sekä aiheen ajankohtaisuuden vuoksi.
2.	Analyysin tavoitteet	Tavoitteena on löytää merkityksiä ja tehtäviä koulusosiaalityölle opiskeluhuollossa
3.	Käsitteen käytön tarkoitus	Tavoitteena on löytää käsitteelle koulusosiaalityö sisältö sekä tehtävä oppilaitosympäristössä
4.	Ominaispiirteiden nimeäminen	Tunnistetaan ja nimetään aineistosta löydetty käsitteen koulusosiaalityö liittyvät ominaispiirteet
5.	Malliesimerkin laatiminen	Muodostetaan koulusosiaalityö -käsitteen ominaispiirteitä
6.	Lähikäsitteiden tarkastelu	Tarkastellaan aineistosta esille tulleet lähikäsitteet
7.	Ennakkoehtojen ja seurausten tunnistaminen	Koulusosiaalityö ja tehtävät

Tässä tutkimuksessa on sovellettu aineiston analysoinnissa sisällönanalyysia. Sisällönanalyysin kohteena voivat olla dokumentteina esimerkiksi kirjat, artikkelit, päiväkirjat dialogit, ra-

portit tai mikä tahansa kirjalliseen muotoon saatettu teksti. Sisällönanalyysimenetelmällä pyritään saamaan tutkimuksen kohteena olevasta ilmiöstä yleinen ja tiivistetty kuvaus. Tällä menetelmällä kuitenkin saadaan kerätty aineisto vain järjestetyksi johtopäätösten tekoa varten. Sisällönanalyysissä etsitään tekstistä merkityksiä, jota on myös tässä tutkimuksessa toteutettu. (Tuomi ja Sarajärvi 2004, 105.) Olen etsinyt aineistosta aiheeseen liittyviä merkityksiä, jotka olen teemoitellut yhdistävien tekijöiden perusteella.

4.7 Tutkimuksen luotettavuus

Tutkimuksen luotettavuuteen tulee aina suhtautua kriittisesti. Tutkimuksen luotettavuutta pohditaan yleensä luotettavuuden sekä pätevyyden käsitteillä. (Hirsjärvi ym. 2009, 231–233). Tämä tutkimus on vaatinut tulkitsevan käsitetutkimuksen soveltamista. Olen luonut oman mallin käsitetutkimuksen eri vaiheista sekä pyrkinyt kuvaamaan käsitetutkimuksen vaiheet ja niiden sisällöt nimenomaisesti tämän tutkimuksen näkökulmasta. Tutkimuksen aineiston valinta on rajattu koskemaan oppilas- ja opiskeluhuollon valmisteluasiakirjoja sisältäen esitysluonnoksen hallitukselle sekä esitysluonnokseen liittyvät lausunnot. Tämän tutkimuksen luotettavuutta lisää se, että aineisto koostuu julkisista ja virallisista asiakirjoista ja on näin ollen laadukas. Hirsjärvi ja kumppanit (2009, 189) kehottavat suhtautumaan tutkimuksessa käytettäviin valmiisiin aineistoihin kriittisesti eli niiden luotettavuutta tulee punnita, joka merkitsee lähdekritiikkiä. Tietojen tulisi olla vertailukelpoisia, joten niitä joudutaan muokkaamaan, yhdistelemään, tulkitsemaan tai normittamaan. (Mt.) Tässä tutkimuksessa valmiin aineiston tietojen käsittelyyn on käytetty tulkintaa johtuen aineiston luonteesta.

Takalan ja Lämsän (2001, 387 – 388) mukaan tulkitsevalla käsitetutkimuksella päästään avaamaan käsitteen monimuotoisuutta ja sitä tekevän on myös hyväksyttävä, että käsitteiden merkitykset muuttuvat ja niiden tulkinta on aina jossain mielessä ”keskeneräinen”. Tärkeäksi seikaksi tulkitsevassa käsitetutkimuksessa nousee tulkintaa tekevän tutkijan tulkintapotentiali sekä lukeneisuus. Toisin sanoen merkitykset voivat muuttuvat, kuin myös tulkitsijan kyky tehdä tulkintoja näistä merkityksistä on muuttuva ja olennainen osa sekä tulkitsevan käsitetutkimuksen prosessia että luotettavuutta. Tulkintaa tehdessään tutkija jollakin tapaa aina riskeeraa itseään ja tulkintojen pätevyyttä eri hetkinä ja paikoissa. Tulkitsevan käsitetutkimuksen

tekijältä edellytetään näin ollen avoimuutta ja valmiutta jatkuvaan oppimiseen sekä keskusteluun. (Mt.) Tämän tutkimuksen aiheen kirjallisuuteen olen perehtynyt tämän tutkimuksen yhteydessä ja myös jo kandidaatintutkimuksessani. Lähdekirjallisuuden lisäksi taustalla on oma työkokemukseni koulukuraattorin tehtävistä, joka antaa omalta osaltaan tiettyjä merkityksiä kirjallisuuteen perehtymisen lisäksi käsitteen tulkintaan.

5 KOULUKURAATTORI OPPILAS- JA OPISKELUHUOLLOSSA

Tässä luvussa tutkimuksen tuloksia tarkastellaan aineistolähtöisen analyysin kautta rakentuneiden koulun sosiaalityö -käsitteen ominaispiirteiden mukaisesti. Aineiston analyysin tuotoksena muodostui kolme pääteemaa, jotka yhdessä muodostavat merkityksiä koulun sosiaalityölle. Näistä teemoista koostuvat myös käsitetutkimuksen näkökulmasta koulusosiaalityö -käsitteen ominaispiirteitä. Tutkimuksen tulokset eritellään näiden ominaispiirteiden mukaan nimetyissä kolmessa alaluvussa. Tuloksia on avattu kussakin alaluvussa aineistoanalyysin pohjalta esiin nousseiden näkökulmien kautta. Ominaispiirteiden esittelyn jälkeen tulokset kootaan yhteen, ja muodostetaan varsinainen vastaus tutkimuskysymykseen eli mitä on koulusosiaalityö? Olen alaluvuissa aluksi avannut hallituksen esitystä (HE 67/2013 vp) teemaan liittyen. Tämän jälkeen olen analysoinut lausuntoja. Useissa lausunnoissa oli samankaltaisia ehdotuksia ja pohdintoja, joista tähän tutkimukseen on poimittu vain osa.

Tähän alkuun olen koonnut hallituksen esityksestä (HE 67/2013 vp) yhteenvedon oppilas- ja opiskeluhuollon koulukuraattoreiden kelpoisuuksista, määrästä ja saatavuudesta ennen lain voimaantuloa. Oppilas- ja opiskeluhoitolain esityksen (HE 67/2013 vp, 12) mukaan sillä hetkellä voimassa olevaan lainsäädäntöön ei sisältynyt erityissäännöstä koulukuraattorin tehtäviin vaadittavasta kelpoisuudesta. Sovellettavana on ollut sosiaalihuollon ammatillisen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista annetun lain 11 §, jonka mukaan vaatimuksena on tehtävään soveltuva koulutus. Tämä soveltuvan koulutuksen määrittely on jäänyt viimekädessä työnantajan tehtäväksi ja yleisen tulkinnan mukaan koulukuraattoreilta on edelleen edellytetty sosiaalityöntekijän kelpoisuutta. Esimerkiksi työ- ja elinkeinoministeriön ylläpitämässä ammatinetsissä koulukuraattorin kelpoisuus määritellään vuonna 2013 sosiaalityöntekijän kelpoisuudeksi. Sosiaalityöntekijöiden ohella koulun oppilashuollossa työskentelee myös paljon sosionomi-(AMK) tutkinnon suorittaneita henkilöitä. Sosiaalialan ammattijärjestö Talentian jäsenistä alkuvuonna 2013 koulukuraattori-ammattinimikkeellä työskenteli 465 henkilöä, joista 368 oli suorittanut sosiaalialan tutkinnon. Heistä sosiaalityöntekijöitä oli 204 ja sosionomi (AMK) tai opistotasaisen tutkinnon suorittaneita 164. (HE 67/2013 vp, 12.) Huomioitavaa on se, että kaikki koulukuraattorina työskentelevät eivät kuulu ammattijärjestö Talentiaan, joskin edellä mainittu luku on suuntaa antava todellisesta tilanteesta.

Esi- ja perusopetuksessa olevien oppilaiden kohdalla lainsäädäntö on turvannut jo ennen oppilas- ja opiskeluhuoltolain voimaantuloa oppilaiden subjektiivisen oikeuden oppilashuoltoon sekä psykologi- ja kuraattoripalveluihin. Oppilashuollossa olleet mahdolliset puutteet johtuivat suurelta osin siitä, että kunnat eivät ole ohjanneet riittäviä taloudellisia resursseja oppilashuoltopalveluihin. Esimerkkinä voidaan mainita muun muassa psykologi- ja kuraattoripalveluiden saatavuus. Painopiste oli selkeästi Etelä-Suomen alueella ja suurissa kasvukeskuksissa. Esiopetuksen oppilashuoltotyössä oli myös puutteita, eivätkä oppimisen tuen rakenteet olleet riittävän suunnitelmallisia. Lukiodien osalta psykologi- tai kuraattoripalveluiden saaminen on ennen lain voimaantuloa ollut heikkoa ja palveluiden saatavuus on ollut paikkakunta-kohtaista. (HE 67/2013 vp, 26, 30 - 31.)

5.1 Sosiaalityötä vai sosiaaliohjausta?

Aineistoni lausunnoissa yhtenä keskeisenä pohdintana oli kysymys siitä, onko koulukuraattorin työ sosiaalityötä vai sosiaaliohjausta tai tarvitaanko kouluihin ja oppilaitoksiin molempia. Sosiaalityöllä viitataan tässä yhteydessä sosiaalityöntekijän tekemään työhön ja sosiaaliohjauksella sosionomi -tutkinnon viitekehyksestä tehtävää työtä.

Opetus- ja kulttuuriministeriö organisoii yhdessä Pesäpuu ry:n kanssa seitsemän sijoitetun Selviytyjät -nuoren aikuisen kuulemisen Jyväskylässä 23.2.2013. Nuorten ikä vaihteli 16—25 vuoden välillä. Kuulemisen teemat liittyivät muun muassa heidän kokemuksiinsa oppilas- ja opiskelijahuollosta, kouluaikeisen tuen riittävydestä ja osallistumisen mahdollisuuksista koulussa. Nuorten mielipiteissä korostuivat se, että opiskelumotivoinnissa ja yleisessä motivoinnissa koulu voi tukea ja siten mahdollisesti vaikuttaa myönteisesti. Sen sijaan koulun ulkopuolisiin tekijöihin koulu ei voi vaikuttaa. Koulusta käsin ei voida antaa tukea, mikäli perheessä esimerkiksi käytetään alkoholia tai siellä on kotiväkivaltaa. Tällöin ainoa toimiva työkalu nuorten mielestä on lastensuojeluilmoituksen tekeminen. (HE 67/2013 vp, 43.)

Kuraattori voi tukea, jos on ollut rankka hetki elämässä. Kuraattori myös pystyy mukauttamaan opiskelun taakkaa ja tekemään nuorelle henkilökohtaisen opetussuunnitelman. Kehittämisen kohteena nuoret pitivät palvelujen, muun muassa kouluavustajien ja oppilashuollon henkilökunnan lisäämistä sekä ryhmäkokojen pienentämistä. Ammattikouluihin ja lukioihin tarvitaan heidän mukaansa enemmän ammattitaitoista ja lastensuojelusta tietoista oppilashuoltoa. (HE 67/2013 vp, 43.)

Näiden sijoitettujen nuorten mielestä koulu ei heidän kokemuksen mukaan ole voinut vaikuttaa koulun ulkopuolisiin asioihin. Ainoaksi merkittäväksi kuraattorin toimenpiteeksi mainittiin lastensuojeluilmoituksen tekeminen tai tukeminen, kun on elämässä rankkaa. Nuorten mielipiteissä nousi esiin resurssien ja ammattitaidon lisäämistä opiskeluhuoltoon. Kuraattorin ammattitaidon lisäämisellä korostettiin lastensuojelun tietämystä. Hallituksen esitykseen (HE 67/2013 vp) oli kirjattu kyseessä oleva kuuleminen, joka oli hyvä nostaa tähän alkuun esille.

Lainvalmisteluasiakirjojen lausunnoissa puhutaan sosiaalityöntekijöistä, kuraattoreista sekä koulukuraattoreista ja sosiaalihojaajista. Valvira (2013) esittääkin lakiehdotukseen sisällytettäväksi asetuksenantovaltuuden erityisesti koulukuraattorien ja -psykologien opiskeluhuollon palvelujen sisältöjen kehittämiseksi ja yhdenmukaistamiseksi koko maassa. Tämä edesauttaisi opiskeluhuollon ennakoivaa ja ennaltaehkäisevää sekä yhteisöllistä toimintaa ja olisi yhdenmukainen koulu- ja opiskeluterveydenhuollon sääntelyn kanssa.

Rovaniemen kaupunki (2013) on kommentoinut hallituksen esitysluonnoksessa esiintyvän eri kohdissa ja pykälissä epäloogisesti sosiaalityöntekijän ja koulukuraattorin nimikkeet. Rovaniemen kaupungin mielestä luonnokseen tulee määritellä selkeästi koulukuraattorin työnkuva. Lakiluonnokseen tulisi määrittää, että koulukuraattorin pätevyysvaatimuksena edellytetään sosiaalityöntekijän kelpoisuutta. Perusteluina on esitetty sosiaalityöntekijän omaavan sosiaalityön erityisasiantuntemusta, jota nykyajan kouluympäristön haasteiden sekä perheiden elämäntilanteiden tukemisessa tarvitaan. Lisäksi ennaltaehkäisevässä lastensuojelutyössä sekä psykososiaalisessa työssä tarvitaan sosiaalityöntekijän laaja-alaista osaamista. Tämä tukisi myös lakiluonnoksessa esille tuotua painopisteen siirtämistä korjaavasta ehkäisevään työhön joka myös keventäisi lastensuojelutyön kuormitusta.

Koulukuraattorinimikkeen selkiyttäminen tarpeen. Esitetään nimikkeen muuttamista koulun sosiaalityöntekijäksi, joka tekisi nimikkeen yhtenäiseksi kouluterveydenhoitajan, koululääkärin ja koulupsykologinimikkeiden kanssa. Nimikemuutos selkiyttää myös työn sisältöä. (Rovaniemen kaupunki, 2013.)

Rovaniemen kaupunki kannatti oppilas- ja opiskeluhuollon ammattinimikkeiden muuttamista yhdenmukaisiksi. Terveystenhoitajan, psykologin ja lääkärin nimikkeiden edessä on jo käytössä selkeyttävä etuliite koulu, mikä kertoo ammatinharjoittamisen toimintaympäristön.

Sipoon kunta (2013) on lausunnossaan ottanut kantaa koulun sosiaalityön kelpoisuuksiin viittaamalla tehtäväkuvauksiin ja mitä pätevyysvaatimuksia tehtävien suoriutumiseen tarvitaan. Lausunnon mukaan vaaditaan sosiaalityöntekijän kelpoisuutta voidakseen aidosti ja tuloksellisesti toimia koulussa sosiaali- ja lastensuojelutyön asiantuntijana. Koulun sosiaalityöntekijän tulee hallita sosiaalialan lainsäädännön, -palvelujen ja sosiaalityön menetelmien mahdollisuudet lapsen tai nuoren sekä myös perheen tuen tarpeen mukaisten toimenpiteiden järjestämisessä. Lisäksi tulee tunnistaa kriisien vakavuusaste sekä se, milloin tilanteet eivät enää ole koulun keinoin hoidettavissa. Tämä osaamisvaatimus on yhtenevä sosiaalityön opintojen kanssa. Sosiaalityöntekijän ja sosionomin opinnot valmistavat erilaisiin työtehtäviin, vastuuseen sekä päätöksenteko- sekä tiedonsaantioikeuteen. Kuraattoripalveluihin liittyen lakiesityksen tekstissä on kirjoitettu sosiaalityöstä, sosiaalityöntekijöistä ja/tai koulukuraattoreista tavalla, joka aiheuttaa epävarmuutta ja hämmennystä esimerkiksi siitä, miten sosiaalialan työntekijöiden toivotaan olevan edustettuna ja käytettävissä kouluissa ja oppilaitoksissa.

Tarkoitetaanko että kouluissa on molempia vai jompaakumpaa? Tarkoitetaanko koulukuraattorilla sosionomitutkinnon suorittanutta henkilöä tai tarkoitetaanko sosiaalityöntekijällä sosiaalitoimistossa työskentelevää henkilöä, joka on koulun käytettävissä. Ehdotamme että koulukuraattori nimikkeestä luovutaan > kouluissa työskentelee koulun sosiaalityöntekijöitä, joilla on ylempi korkeakoulututkinto ja sosiaalityöntekijän pätevyys ja em. lisäksi tarvittaessa sosiaaliohjaajia joilla on sosionomin koulutus. (Sipoon kunta, 2013.)

Nimikkeet koulukuraattori ja sosiaalityöntekijä Hallituksen esityksessä (HE 67/2013 vp) ovat aiheuttaneet sekaannusta siitä, onko tarkoitus, että oppilaitoksissa on saatavilla molempia vai

voiko kysymyksessä olla koulukuraattori sosiaalityöntekijän pätevyydellä. Lausunnossa on myös esitetty erikseen sosiaalihoitajien tarvetta sosiaalityön rinnalle.

Koulukuraattorit – Skolkuratorer ry (2013) on lausunnossaan kommentoinut laajasti hallituksen esitystä koulukuraattorin pätevyysvaatimuksista. Yhdistyksen mielestä lakiluonnoksessa korostetaan sosiaalityön tärkeyttä koulussa ja palvelujen laatua, mutta esityksessä ollaan kuitenkin heikentämässä koulukuraattorin koulutustasoa. Hallituksen esitysluonnoksesta ei selviä, miten koulukuraattorin koulutustason heikentämisellä voidaan vastata paremmin oppilaiden entistä monimutkaisempiin avun ja tuen tarpeisiin. Sosiaalityön tarve koulussa ei ole vähentynyt vaan päinvastoin lisääntynyt.

Lakiesityksellä ei tule heikentää tai murentaa nykyistä koulukuraattorin toteuttamaa sosiaalityön ja lastensuojelun asiantuntijuutta koulussa. Koulussa tehdään jo nyt laajasti moniammatillista yhteistyötä myös koulun ulkopuolisten ammattiryhmien kanssa (esim. nuorisotoimi). Oppilas- ja opiskeluhuoltolaissa tulee selkeästi määritellä koulun/oppilaitoksen opiskeluhuollossa toimivan sosiaalityöntekijän asema. (Koulukuraattorit – Skolkuratorer ry, 2013.)

Koulukuraattori ry (2013) korostaa sosiaalityön tarpeen lisääntymistä kouluissa ja näin ollen sosiaalityön ja lastensuojelun laaja osaaminen painottuu sosiaalityöntekijän pätevyyteen. Lisäksi liitto on kommentoinut lausunnossaan, että koulukuraattorin tehtävät on kuvattu liian suppeasti hallituksen esityksessä. Esityksessä mainitaan, että koulukuraattorin työ mahdollistaa kunnan koululaitoksen piirissä oleville oppilaille kasvatuksen tukemiseen liittyvän yksilö- ja yhteisötason ennaltaehkäisevän sosiaalityön kuin myös varhaisen tuen, kuten lastensuojelulaki edellyttää. Koulukuraattorin tehtävänä on tukea oppilaiden sosiaalista ja psyykkistä hyvinvointia ja oppivelvollisuuden suorittamista. Esityksestä on unohdettu laajempi yhteisöllinen työ, kuten verkostotyö tai koulun henkilökunnan konsultointityö. (Mt.) Suomen Vanhempainliiton (2013) mielestä koulu- ja opiskeluterveydenhuollon tehtävät on määritelty lakiesityksessä selkeästi ja ne vastaavat opiskeluhuollon tavoitteisiin. Opiskeluhuollon kuraattori- ja psykologipalveluita on taas kuvattu lakiesityksessä ohuesti ja suppeasti. Lisäksi kuraattorin ja sosiaalityöntekijän tehtävät ja roolit jäävät Vanhempainliiton lausunnon mukaan lakiesityksessä epäselväksi. Välillä heidät on rinnastettu ja välillä heistä puhutaan vaihtoehtoisina toimijoina.

Etelä-Suomen aluehallintoviraston (2013) lausunnon mukaan lakiehdotuksessa ehdotettujen psykologi- ja kuraattoripalveluiden saatavuus ja laadun valvonta tulisi olemaan haasteellista, koska lakiesityksessä psykologien ja kuraattorien valtakunnalliset henkilöstömitoitusten suositukset puuttuvat. Palveluiden tarve myös vaihtelee eri oppilaitoksissa huomattavasti. Palveluiden mitoittaminen kysyntää vastaaviksi tulee olemaan vaikeaa. Lisäksi valvonnan toteuttaminen pelkän jälkikäteisen kielteisen palautteen ja hallintokanteluiden kautta ei ole myöskään toivottavaa. (Mt.) Etelä-Suomen aluehallintovirasto (2013) on ottanut lausunnossaan kantaa myös kuraattorin pätevyysvaatimuksiin.

Aiemmin ratkaisematon kuraattorien pätevyysvaatimus on tässä ehdotuksessa sivutettu maininnalla sosiaalityöntekijöiden että kuraattorien palveluista. Kuraattorien kelpoisuudeksi on tässä ehdotuksessa määritelty vähintään alempi korkeakoulututkinto. Mikäli lakiehdotus tämän mukaisesti toteutuu, useissa kunnissa muutettaneen koulun sosiaalityöntekijöiksi niiden kuraattoreiden virkanimikkeet, jotka nyt ovat kuraattoreina ja ylemmän korkeakoulututkinnon suorittaneita päteviä sosiaalityöntekijöitä. Tätä Etelä-Suomen aluehallintovirasto ei pidä suotavana. Johdonmukaisesti lakiluonnoksessa myöhemmin esitettyihin ehdotuksiin tulisi opiskeluhuollon palveluihin lisätä sosiaalityöntekijöiden ja kuraattorien palvelut. (Etelä-Suomen Aluehallintovirasto 2013.)

Tässä yhteydessä puhutaan sosiaalityöntekijän palveluista ja kuraattorin palveluista. Tulkitsen Etelä-Suomen aluehallintovirasto lausunnon siten, että kuraattorin palvelut tarjotaan sosiaaliohjauksen ja sosiaalityöntekijän palvelut sosiaalityön viitekehyksestä.

Talentia (2013) pitää lausunnossaan myös valitettavana sitä, että muutoin niin johdonmukainen laki antaa sosiaalialan ammattihenkilöiden työstä hajanaisen ja epäselvän kuvan. Talentian mielestä määritelmät ovat välttämättömiä, koska ne antavat pohjaa työn tekemiselle. Talentia esittääkin, että laissa ja sen perusteluissa määriteltäisiin selkeästi, mitä kuraattoripalveluiden kokonaisuudessa ovat koulun sosiaalityö sekä koulun sosiaaliohjaus.

Sosiaalityöntekijän kelpoisuus on määritelty kelpoisuuslain (272/2005) 3 §:ssä. Talentia katsoo puutteeksi sen, että lakitekstistä ei tarkemmin ilmene sosiaalityöntekijän ja koulukuraattorin tehtävien määritelmiä opiskeluhuollossa. Lisäksi

tulisi määritellä, mitä sosiaalityön kohdalla tarkoittaa lain esittämä ”oppilaitoksen käytettävissä”. Opiskeluhoitoa koskevia vastuuta ei voi lisätä lastensuojelun sosiaalityön henkilöstölle. (Talentia 2013.)

Talentia (2013) esittääkin lausunnossa, että lain perusteluissa määritellään psykologi – ja kuraattoripalveluilla tarkoitettavan sosiaalityön ja sosiaaliohjauksen tehtävät opiskeluhoollossa. Lisäksi Talentian mukaan tulisi säätää sosiaalityön ja – ohjauksen kelpoisuudet vastaamaan sosiaalihuollon kelpoisuuslain (272/2005) 3§ ja 6§:ssä tarkoitettuja kelpoisuuksia.

5.4 Ennaltaehkäisevä sosiaalityö

Hallituksen esityksen mukaan (HE 67/2013 vp) oppilas- ja opiskeluhoitolaki muuttaisi opiskeluhoollon toiminnan painopistettä korjaavasta ehkäisevään toimintaan ja yksilöihin kohdistuvasta toiminnasta ympäristön ja yhteisön luomien edellytysten vahvistamiseen. Laki myös edistäisi esiopetuksen, koulun ja kodin välistä yhteistyötä. Aluksi käyn läpi hallituksen esitystä ennaltaehkäisevän työn roolista oppilashuollossa, jonka jälkeen analysoin lausuntoja teemaan liittyen.

Oppilas- ja opiskelijahuoltolain ensisijaisena tarkoituksena on oppilaiden ja opiskelijoiden terveyden, hyvinvoinnin, opiskelukyvyn ja osallisuuden edistäminen sekä myös ongelmien syntyminen ennaltaehkäisy. Erityisenä haasteena on vahvistaa lasten ja nuorten mielenterveyttä osana terveyden ja hyvinvoinnin edistämistä ja ennaltaehkäistä mielenterveyttä vaarantavien ongelmien syntymistä. Kouluilla ja oppilaitoksilla lapsen sekä nuoren pitkäaikaisina kehitysympäristöinä ovat hyvät mahdollisuudet tukea ja edistää lasten ja nuorten hyvinvointia sekä myös ehkäistä syrjäytymistä. Opiskelijoiden osallisuutta voidaan edistää esimerkiksi varaamalla opiskelijoille mahdollisuus ilmaista näkemyksensä kaikissa opiskeluun liittyvissä asioissa. Osallisuutta voidaan harjoittaa opiskelijan omassa asiassa kuin myös esimerkiksi luokkayhteisöä tai koko koulua koskevissa asioissa. (HE 67/2013 vp, 46.)

Toimihenkilökeskusjärjestö STTK (2013) on kannattanut lausunnossaan opiskelijahuollon painopisteen siirtymistä ennaltaehkäisevään työhön ja sen toteutumista käytännössä olisi tärkeää seurata ja valvoa. Tämä edellyttäisi riittävää ohjeistusta, seurantaa ja resursointia. Opetushallituksen ja THL:n ohella tässä työssä tarvitaan OKM:n ja STM:n työpanosta. Toimihenkilökeskusjärjestön mielestä sisällöltään ja volyymiltaan asianmukaisen moniammatillisen työn vakiinnuttaminen oppilaitoksissa ei voi jäädä erillisen hankerahoituksen varaan. (Mt.) Useissa lausunnoissa on otettu kantaa resursointiin, eli toisin sanoen uusi laki vaatisi kuntia myös palkkaamaan lisää henkilökuntaa oppilashuoltoon täyttääkseen lain edellyttämät toimenpiteet. Valvira (2013) on lausunnossaan painottanut nimenomaan koulukuraattoreiden ja – psykologien roolia ennakoivassa ja ennaltaehkäisevässä työssä koulu- ja oppilaitosympäristössä.

Valvira esittääkin lakiehdotukseen sisällytettäväksi asetuksenantovaltuuden erityisesti koulukuraattorien ja -psykologien opiskeluhuollon palvelujen sisältöjen kehittämiseksi ja yhdenmukaistamiseksi koko maassa. Tämä edesauttaisi opiskeluhuollon ennakoivaa ja ennaltaehkäisevää sekä yhteisöllistä toimintaa ja olisi yhdenmukainen koulu- ja opiskeluterveydenhuollon sääntelyn kanssa. (Valvira 2013.)

Valviran (2013) kannanotto painottaa kehittämistä ja opiskeluhuollon yhdenmukaistamista valtakunnallisesti, jotta saavutettaisiin ennakoiva ja ennaltaehkäisevä työote koulukuraattoreiden ja – psykologien toimintaan. (Mt.) Ennen lain voimaantuloa 2014 on koulukuraattoreiden toiminta ollut paikkakunta- ja aluesidonnaista. Mahkosen (2014, 4) mielestä on kuitenkin vaikea kuvitella, että uusi opiskeluhuoltolaki poistaisi ennaltaehkäisevällä työotteella yksilösidonnaista korjaavaa toimintaa.

Koulukuraattorit – Skolkuratorer ry (2013) näkee hallituksen esityksessä olevan epäkohdan liittyen lastensuojelulain 9 §:n kumoamiseen. Ristiriita olisi siinä, että koulu- ja opiskeluterveydenhuollosta säädettäisiin edelleen terveydenhuoltoa koskevassa lainsäädännössä. Mikäli lastensuojelulain 9 § kumottaisiin, koulukuraattorityötä ei enää määriteltäisi lainsäädännöllisesti ehkäiseväksi lastensuojelutyöksi. Koulukuraattoriyhdistyksen mielestä koulukuraattorityö tulee säätää edelleen lastensuojelulaissa ehkäiseväksi lastensuojelutyöksi.

Uutta sosiaalihuoltolakia valmistellut työryhmä (STM:n raportteja ja muistioita 2012:21) korostaa, että sosiaalityöntekijän erityistä asiantuntemusta tulee olla myös ehkäisevässä sosiaalityössä, josta hyvä esimerkki on juuri koulukuraattorin tekemä koulun sosiaalityö. Raportissa todetaan, että koulukuraattorityön tavoitteena on oppilaiden ja opiskelijoiden psyykkisen ja sosiaalisen hyvinvoinnin tukeminen, ongelmien ennaltaehkäiseminen sekä koulunkäyntiin liittyvien toimintaedellytysten turvaaminen. Raportin mukaan sosiaalityön merkitys on erityisen suuri niissä tilanteissa, joissa lapsen tai nuoren koulunkäynti uhkaa keskeytyä tai vaikeutua lapseen tai nuoreen itseensä liittyen tai hänen olosuhdetekijöiden vuoksi. (Koulukuraattorit – Skolkuratorer ry 2013.)

Koulukuraattoriyhdistyksen (2013) mielestä on myös koulukuraattorin tehtävät kuvattu liian suppeasti hallituksen esityksen yleisperusteluissa. Perusteluissa mainitaan koulukuraattorin työn mahdollistavan kunnan koululaitoksen piirissä oleville oppilaille kasvatuksen tukemiseen liittyvän yksilö- ja yhteisötason ennaltaehkäisevän sosiaalityön sekä myös varhaisen tuen, niin kuin lastensuojelulaki edellyttää. Koulukuraattorin tehtävänä on tukea oppilaiden sosiaalista ja psyykkistä hyvinvointia sekä oppivelvollisuuden suorittamista.

Lapsiasiavaltuutettu (2013) pitää hallituksen esityksessä puutteena sitä, että oppilashuoltoon ei esityksessä sisälly koulussa tehtävä nuorisotyö. Oppilashuolloksi on luettu opetussuunnitelman mukainen oppilashuolto, kouluterveydenhuolto sekä koulun sosiaalityö, jolla on tarkoitettu lastensuojelulain mukaista toimintaa. Lapsiasiavaltuutetun mielestä koulunuorisotyöstä on kuitenkin eri puolilta maata erittäin hyviä tuloksia. Lisäksi myös lapsiasiavaltuutetun nuoret neuvonantajat ovat korostaneet nuorisotyön myönteistä vaikutusta koulu yhteisössä ja nuorisotyö tulisi lisätä oppilashuollon määritelmään.

Kaiken kaikkiaan esityksen tavoite, että merkittävä osa lapsista ja nuorista, jotka ovat nyt lastensuojelun asiakkaina, saisivat nopeammin avun jo oppilas- ja opiskelijahuollossa, on erittäin tärkeä. Lapsiasiavaltuutettu kannattaa painopisteen siirtoa nykyisestä korjaavasta työstä ennaltaehkäisevään työhön sekä tavoitetta turvata varhainen tuki. Oppilaan varhainen tuki edellyttää kuitenkin tiivistä yhteistyötä oppilaan vanhempien kanssa. Usein lapsen ja nuoren taustalla voivat olla vanhempien ongelmat, joihin he eivät ole saaneet apua. Lapsiasiavaltuutettu pitää ongelmien tarpeellisenä koulun sosiaalityön kehittämistä niin, että se sisältää myös koulun perhetyön eli kotikasvatuksen tuen vanhemmille. (Lapsiasiavaltuutettu2013.)

Lapsiasiavaltuutetun (2013) lausunnosta ei käy ilmi, minkälaisesta koulunuorisotyöstä on tässä yhteydessä kysymys. Koulut tekevät yhteistyötä kuntien nuorisotyön kanssa varsin tiiviisti ajoittain. Yhteistyön kohteita ovat esimerkiksi lasten ja nuorten leirit sekä päihdekasvatukseen liittyvät tapahtumat. Kodin ja koulun yhteistyö on tärkeä lapsen/nuoren hyvinvoinnissa. Ideaalitalanne olisi, jos koulun sosiaalityö kykenisi perhetyöhön ja olisi tukemassa kotikasvatusta. Pienessä mittakaavassa koulukuraattorit tekevät perhetyötä ohjaamalla ja tukemalla vanhempia kasvatukseen liittyvissä asioissa.

5.3 Yhteisöllisyyden rakentaja

Oppilas- ja opiskeluhuollon yhtenä painopistealueena on siirtyminen yksilötyöskentelystä kohti yhteisöllistä työtettä. Tavoitteena on, että jokainen koulujen ja oppilaitosten henkilökunnasta osallistuisi yhteisölliseen toimintaan. Koulun sosiaalityöllä on kuitenkin tässä yhteisöllisyyden rakentamisessa iso rooli.

Hallituksen esityksessä (HE 67/2013, 4 §) ehdotettiin säädettäväksi yhteisöllisestä opiskelu- huollosta. Aiemmin opiskeluhuollon ongelmana on ollut selvitysten mukaan toiminnan painottuminen yksittäiseen oppilaan tai opiskelijan ongelmien käsittelyyn. Tämä tarkoittaa, että toiminta on ollut pääosin korjaavaa työtä. Hallituksen esityksen keskeisenä tavoitteena oli muuttaa toiminnan painopistettä korjaavasta työstä ennaltaehkäiseväksi sekä yksilötyöstä koko opiskeluyhteisön hyvinvointia tukevaksi. Yhteisöllisellä opiskeluhuollolla tarkoitetaan toimintakulttuuria ja toimia, joilla on tavoitteena koko opiskeluyhteisössä edistää opiskelijoiden oppimista, hyvinvointia, terveyttä, sosiaalista vastuullisuutta ja osallisuutta. Lisäksi tavoitteena on edistää opiskeluympäristön terveellisyyttä, turvallisuutta ja esteettömyyttä. Yhteisölliselle opiskeluhuollolle tarvitaan rakenteet, että siitä tulisi vakiintunutta ja systemaattista toimintaa osana oppilaitoksen toimintakulttuuria. (Mt. 47, 48.)

Valviran (2013) lausunto tuki ehdotusta, että uuteen oppilas- ja opiskelijahuoltolakiin ehdotettiin koottavaksi lainsäädännössä sillä hetkellä hajallaan olevat oppilas- ja opiskelijahuolto

koskevat säännökset. Oppilas- ja opiskelijahuollon painopisteen siirtäminen ennakoivaan ja koko yhteisön hyvinvoinnin huomioivaan suuntaan on myös erittäin kannatettava periaate.

Oppilas- ja opiskelijahuollon lainsäädäntöä uudistettaessa keskeisenä tavoitteena on siirtää oppilas- ja opiskelijahuoltotyön painopistettä yksilökeskeisestä ja korjaavasta työstä enemmän yhteisölliseen ja ennaltaehkäisevään työhön. Oppilas- ja opiskelijahuollon painopisteen siirtäminen ennakoivaan ja koko yhteisön hyvinvoinnin huomioivaan suuntaan on myös erittäin kannatettava periaate. (Valvira 2013.)

Koulusosiaalityö on painottunut pääsääntöisesti korjaavaan ja yksilökohtaiseen työotteeseen, joten siirtyminen yhteisölliseen ja ennaltaehkäisevään suuntaan on saanut positiivista kannatusta lausunnonantajilta. Rovaniemen kaupungin (2013) mielestä yhteisöllinen opiskeluhoito on tärkeä lisäys lainsäädäntöön. Yhteisöllinen työtapa on kaikkiin oppilaisiin kohdentuvaa, ennaltaehkäisevää ja oppilaiden hyvinvointia lisäävää toimintaa. Yhteisöllinen opiskeluhoitotyö voi kattaa yhteistyön sekä koulun sisäisten että ulkopuolisten toimijoiden kanssa. Yhteisöllisen opiskeluhoillon katsotaan kuuluvan myös opiskeluhoillon palveluiden piiriin, kuten esimerkiksi luokan hyvinvointisuunnitelmien laadinnan vastuuttaminen kouluterveydenhoitajalle ja koulukuraattorille.

Siirtyminen yhteisölliseen opiskeluhoitoon on Sipoon kunnan (2013) mielestä ehdottomasti hyvä painotus. Yhteisöllisyyteen siirtyminen edellyttäisi muutoksia koulun, opiskeluhoillon ja opiskeluhoitoryhmien toimintakulttuuriin sekä myös haastaisi opiskeluhoillon työntekijöiden osaamista. Opetushenkilöstön ja oppilashuollon työntekijöiden yhteistyö vahvistuisi, kun korostetaan ja varmistetaan yhteisöllisyyttä. Yhteisöllisyyteen siirtyminen sopii hyvin myös Suomen mielenterveysseuran Hyvän mielen koulu – hankkeeseen. Sipoon kunnan mukaan myös psykologien ja sosiaalityöntekijöiden ammattitaitoa sekä osaamista voidaan hyödyntää nykyistä laajemmin ja monipuolisemmin painottaessa yhteisötason työtä. Yksilökeskeinen oppilashuoltotyö ei välttämättä ole pitkällä aikavälillä yhtä tuloksekasta kuin ennaltaehkäisevä yhteisöllinen työ.

Koulukuraattorit – Skolkuratorer ry:n (2013) mielestä hallituksen esitysluonnoksessa ei mainita lainkaan koulukuraattorien tekemää laajempaa yhteisöllistä työtä, kuten opettajien ja

muun henkilökunnan konsultointia, koulun ja muun opetustoimen suunnittelu- ja kehittämistyötä sekä verkostoyhteistyötä. Lausunnossa ei myöskään mainita sitä, että vanhemmat ovat palvelujen piirissä myös koulukuraattorin ja koulupsykologin työssä.

Nämä pitäisi tuoda selvemmin esille koulukuraattoria ja koulupsykologia koskevassa lakipykälässä (5 §) vastaavasti kuten vanhempien kanssa työskentely on mainittu koulu- ja opiskeluterveydenhuollon palveluja koskevassa pykälässä (6 §). Koulukuraattorin ja koulupsykologin työ ei suinkaan ole pelkkää oppilaiden kanssa työskentelyä. Perusopetuslaki ja perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet edellyttävät tiivistä yhteistyötä vanhempien kanssa, mikä koskee myös koulukuraattoria ja – psykologia. (Koulukuraattorit – Skolkuratorer ry 2013.)

Koulukuraattoriyhdistys on tuonut esille perheiden kanssa tehtävän työskentelyn osana yhteisöllisyyttä. Oppilaiden perheet ovat olleet vaihtelevasti mukana koulun sosiaalityössä, joskin uusi laki edellyttää yhteistyön lisäämistä, koska oppilaiden tapaamiseen ja työskentelyyn tarvitaan pääsääntöisesti aina huoltajien suostumus.

Mannerheimin lastensuojeluliitto – MLL (2013) katsoo, että hallituksen esityksen perusteluisa tulisi tarkemmin määritellä, mitä yhteisöllisellä opiskeluhuollolla tarkoitetaan. Toisin sanoen tarkennusta vaatisi miten, milloin ja kenen toimesta yhteisöllisyyttä koulussa sekä oppilaitoksissa toteutetaan. Mannerheimin lastensuojeluliitto korostaa lausunnossaan myös yksilötyöskentelyn tärkeyttä.

MLL katsoo, että yksilöllinen ja yhteisöllinen opiskelijahuolto ovat yhtä tärkeitä, eikä kumpaakaan ole syytä nostaa toisen edelle. Kouluilla on jo nyt ollut tehtävänä myös yhteisöllinen oppilashuolto. Esityksestä ei ilmene, miten uusi sääntely johtaisi nykyistä sääntelyä paremmin velvollisuuteen huolehtia yhteisöllisestä oppilashuollosta. MLL huomauttaa, että tavoitteesta huolimatta esityksessä on yksilöllisestä opiskeluhuollosta oma lukunsa, mutta yhteisöllinen opiskeluhuolto mainitaan vain lyhyesti muutamassa lain säännöksessä. (Mannerheimin lastensuojeluliitto 2013.)

Oulun kaupungin (2013) lausunnossa yhteisöllinen oppilas- ja opiskeluhoito toteutuu parhaimmillaan koulujen ja oppilaitosten hyvinvointia ja terveyttä edistävässä toiminnossa, joissa halutaan tavoittaa määrällisesti iso joukko oppilaita yhtä aikaa.

Osallisuus, yhdessä tekemisen kulttuuri, suvaitsevaisuus, toveriapu jne. ovat kiistatta ilmiöitä, joita jokainen opetusryhmä, koulu ja oppilaitos haluavat tunnistaa osana omaa yhteisöllistä toimintakulttuuriaan. Perustelutekstin kuvaus yhteisöllisestä oppilashuoltotyöstä pohjautuu luetteloon varsin tutuista ja jo yleisesti käytössä olevista toimintamalleista ja interventioista, kuten kummiluokka-, tukioppilas- ja oppilaskuntatoiminta, vertaissovittelu, 7 – luokkalaisten ryhmäyttäminen, hyvinvointi- ja kiusaamiskartoitukset, Kiva-koulu – hanke, Lions Quest – ohjelma, Friends – ohjelma ja Askeleittain opetusohjelma. On huomattava myös, että esimerkeiksi nostetut ulkopuoliset ohjelmat edellyttävät myös henkilöstön koulutuksen ohjelman käyttöön. (Oulun kaupunki 2013.)

Edellä mainittuihin yhteisöllisiin toimintoihin voi osallistua koulun oppilaiden lisäksi koko henkilökunta. Ulkopuolisten ohjelmien käyttöönotto vaatii koulutusta, mutta myös sitoutumista ohjelmaan. Usein alkunostuksen jälkeen ohjelmien toteuttaminen unohtuu. Koulun sosiaalityön painottumista yhteisölliseen työotteeseen ei ollut nostettu uuden lain valmistelussa tarpeeksi esille Oulun kaupungin mielestä.

Mitä yhteisöllinen oppilashuoltotyö on psykologien, sosiaalityöntekijöiden ja koulukuraattoreiden toteuttamana esiopetuksessa, perusopetuksessa ja toisen asteen oppilaitoksissa? Näiltä osin yhteisöllisen oppilashuollon avaaminen sisällön ja eri toimijoiden näkökulmasta jää lain valmistelutyössä varsin yliolkaiseksi ja keskeneräiseksi. (Oulun kaupunki 2013.)

Koulukuraattorit osallistuvat koulun yhteisöllisiin toimintoihin resurssiensa mukaan. Esimerkiksi Kiva koulu -toiminnan ryhmässä kuraattori on usein mukana kuten myös tukioppilastoiminnassa. Lakiehdotuksessa ei määritellä, minkä verran ja mihin toimintoihin kuraattorin olisi hyvä osallistua. Oletettavasti osallistuminen jää kuraattorin tai koulu yhteisön omaan harkintaan.

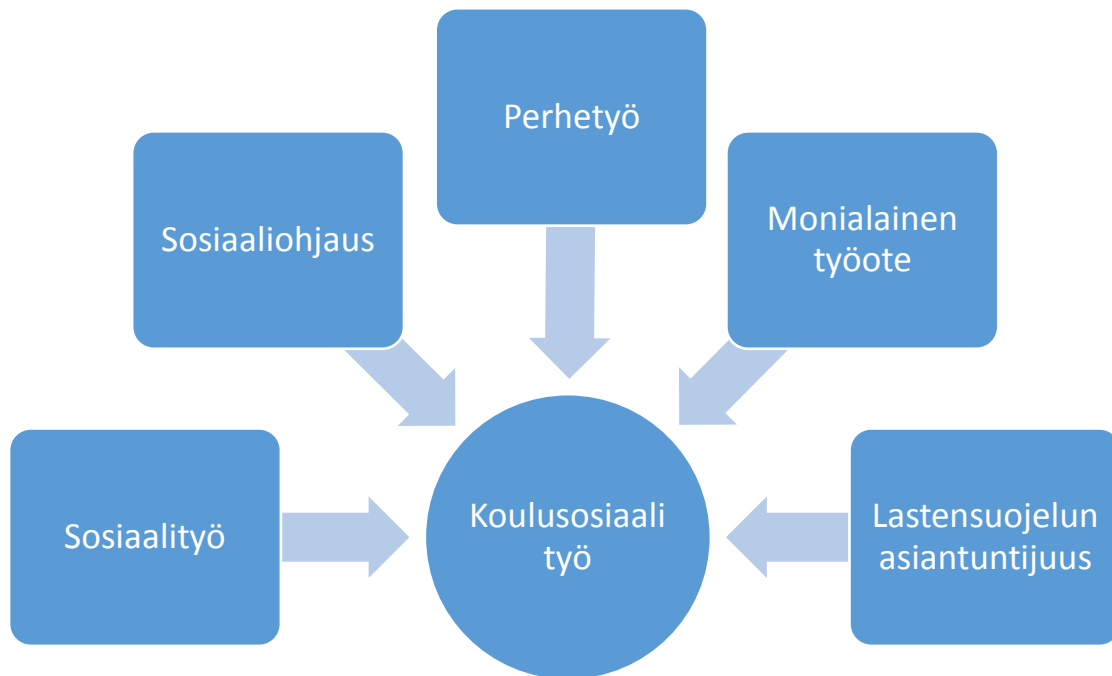
Hallituksen esityksen (HE 67/2013 vp) mukaan yhteisöllisen toiminnan keskeisenä tavoitteena koulu- ja oppilaitosympäristössä on oppilaiden hyvinvointi, jonka turvaamiseksi yhteisöllisen opiskeluhuollon edistämiseksi tarvitaan myös rakenteet, jotta siitä tulee vakiintunutta ja systemaattista toimintaa osana koulujen ja oppilaitosten toimintakulttuuria. Keskeinen toimija rakenteiden luomisessa on opiskeluhoitoryhmä, jonka ensisijaisena tehtävä painottuu yhteisöllisen opiskeluhoitotoiminnan seuraamiseen ja kehittämiseen.

Tavoitteena on hyvinvoiva opiskeluyhteisö, joka tukee ja edistää jokaisen opiskelijan oppimista ja hyvinvointia, ehkäisee pulmia ja tarjoaa niihin tukea mahdollisimman varhain sekä ennakoii mahdollisia riskejä (esimerkiksi turvallisuus). Hyvinvoivassa opiskeluyhteisössä vallitsee luottamus ja avoimuus ihmisten välillä; jokainen tuntee kuuluvansa opiskeluyhteisöön ja kokee tulevansa kuulluksi. Lähtökohdaksi on tieto koulusta lasten ja nuorten hyvinvointiin vaikuttavana keskeisenä kehitysympäristönä. Toisen myönteisen lähtökohdan muodostaa tieto siitä, että yhteisöllistä hyvinvointia on mahdollista vahvistaa suunnitelmallisilla toimenpiteillä. (HE 67/2013 vp)

Hallituksen esityksessä (HE 67/2013 vp) mainittiin yhteisölliseen opiskeluhooltoon kuuluvan myös fyysinen oppimisympäristö sekä arjen työrytmi, työnkuormitus, lepo ja virkistys sekä työergonomiaan kuuluvat ohjaus ja seuranta. Hyvänä vaihtoehtona korostettiin mahdollisuutta vaikuttaa kouluruokailuun ja välituntien suunnitteluun, mikä taas tukee opiskelijoiden hyvinvointia. Kehittämällä välituntitoimintaa voidaan vähentää opiskelijoiden tupakointia ja lisätä opiskelijoiden fyysistä aktiivisuutta. Terveellinen opiskeluympäristö, kuten liikunnalliset välitunnit tai terveellisen välipalan mahdollisuus tukevat terveyttä edistäviä elintapoja. Yhteisölliseen opiskeluhooltoon katsotaan kuuluvan myös kodin ja koulun yhteistoiminnan vahvistaminen sekä yhteistyö oppilaitoksen ulkopuolisten tahojen kanssa, esimerkkinä nuorisotyö. Vanhempain osallistuminen oppilaitoksen toimintoihin, mahdollisuus vaikuttaa päätöksentekoon tai valintoihin ei ole kovin yleistä. Vanhempainillat ja vanhempain vartit ovat foorumeita, joissa usein on mahdollisuus päästä vaikuttamaan.

5.4 Koulusosiaalityö käsitteenä

Koulusosiaalityö käsite muodostui tämän tutkimuksen perusteella ennaltaehkäiseväksi sosiaalityöksi koulu- ja oppilaitosympäristössä. Tätä sosiaalityötä tekevät sosiaalityöntekijät ja sosiaaliohjaajat. Tutkimusaineistosta nousi vahvasti esille lastensuojelun asiantuntijuuden tarve koulu- ja oppilaitosympäristössä. Toisaalta taas painotettiin sosiaaliohjauksen tarvetta varsinaisen sosiaalityöntekijän tekemän sosiaalityön rinnalle. Useassa lausunnossa nousi esille yhteisöllisen työn yhteydessä tarve lisätä kodin ja koulun yhteistyötä ja suunnata niin sanottua ”perhetyötä” koteihin. Koulusosiaalityöhön kuuluu olennaisena osana toimiminen koulun sisäisissä kuin ulkopuolisissa monialaisissa työryhmissä ja verkostoissa. Alla olevassa kuviossa on esitetty koulusosiaalityö – käsitteen ominaispiirteet, jotka nousivat esille edellä esitettyjen teemojen perusteella. Avaan näitä ominaispiirteitä lyhyesti lähinnä koulukontekstin näkökulmasta.

Kuvio 4. Koulusosiaalityön ominaispiirteet.

Sosiaaliohjaus määritetty vuonna 2015 voimaan tulleen sosiaalihuoltolain mukaan asiakkaan tuen tarpeisiin vastaaviksi sosiaalipalveluiksi (SHL 1301/2014, 14§). Sosiaalihuoltolaki määrittää sosiaaliohjauksen seuraavasti:

Sosiaaliohjauksella tarkoitetaan yksilöiden, perheiden ja yhteisöjen neuvontaa, ohjausta ja tukea palvelujen käytössä sekä yhteistyötä eri tukimuotojen yhteensovittamisessa. Tavoitteena on yksilöiden ja perheiden hyvinvoinnin ja osallisuuden edistäminen vahvistamalla elämänhallintaa ja toimintakykyä. (SHL 1302/2014,16§.)

Sosiaalihuollon ammattihenkilölain (817/2015, 8 §) mukaan sosionomin ammattia voi harjoittaa Suomessa ammattikorkeakoulututkinnon suorittanut henkilö (Mt.). Sosiaaliohjaus perustuu Helmisen (2016, 8) mukaan asiakkaan elämäntilanteen ja arjen huomioimiseen. Sosiaaliohjauksen työotteina ovat tavoitteellisuus ja suunnitelmallisuus. Työskentelyn tavoitteet asettavat työntekijä ja asiakas yhdessä. Sosiaaliohjauksen asiakastyössä hyödynnetään neuvonnan, ohjauksen ja tuen tarjoamia mahdollisuuksia. Työskentelyn tavoitteeksi asettuvat asiakkaan elämänhallinta, arjen sujuvuus ja hyvinvoinnin ja toimintakyvyn edistäminen.

Pesonen ja Laine (2016, 71) ovat määritelleet, että koulussa opettajan ydintehtävä on opettaminen, koulukuraattorin tehtävät painottuvat korjaavaan lastensuojelutyöhön ja sosiaaliohjaajan työ on ensisijaisesti lasten monimuotoista tukemista. Sosionomi (AMK) voi koulussa työskennellä eri nimikkeillä, kuten kasvatusohjaajana, koulusosionomina, kouluohjaajana tai sosiaaliohjaajana. (Mt.) Tässä yhteydessä koulukuraattori on oletettavasti sosiaalityöntekijä. Huomioitavaa on myös se, että tässä yhteydessä puhutaan korjaavasta työstä, kun koulussa tehtävä sosiaalityö tulisi painottua ehkäisevään toimintaan.

Sosiaaliohjauksen keskeiseksi työmenetelmäksi Pesosen ja Laineen (2016, 75) tekemien sosiaaliohjaajien kanssa käymien keskustelujen perusteella nousivat läsnäolo ja helppo tavoitettavuus. Näissä korostui matalan kynnyksen toiminta ja oppilaiden keskuudessa toimiminen. Sosiaaliohjaajalla ei ole lakiin perustuvaa toimenkuvaa, joten työssä painottuu tärkeäksi työvälineeksi oma persoona, jonka avulla luottamusta rakennetaan oppilaisiin. (Mt.) Sosiaaliohjaaja lisää lapsen/nuoren osallisuutta kouluissa, esimerkiksi mahdollistamalla oppilaiden kuuluisiksi, nähdyiksi ja kohdatuiksi tulemisen. Sosiaaliohjaajan roolina koulu ja oppilaitosympä-

ristössä voi olla ”kulttuuritulkkina” toimiminen oppilaan ja vanhemman välillä kuin myös monialaisessa yhteistyössä opettajien sekä muun henkilökunnan kanssa. (Mt. 79.)

Sosiaalityö on kansainvälisten järjestöjen IFSW ja IASSW vuonna 2014 tekemän määritelmän mukaan professio ja tieteenala, jolla edistetään yhteiskunnallista muutosta ja kehitystä. Lisäksi se on sosiaalista yhteenkuuluvuutta, ihmisten ja yhteisöjen voimaantumista ja valtaistumista. Keskeistä sosiaalityössä ovat yhteiskunnallinen oikeudenmukaisuus, ihmisoikeuksien, kollektiivisen vastuun sekä moninaisuuden kunnioittamisen periaatteet. Määritelmän mukaan sosiaalityö kiinnittyy sosiaalityön, yhteiskuntatieteiden ja humanististen tieteiden teorioihin sekä alkuperäiskansojen ja paikallisyhteisöjen tietoon. Sosiaalityössä tehdään työtä ihmisten ja rakenteiden parissa elämän ongelmatilanteiden ratkaisemiseksi ja hyvinvoinnin lisäämiseksi. (Talentia 2016.) Sosiaalityötä tekevät sosiaalityöntekijät. Sosiaalityöntekijän kelpoisuusvaatimukset ovat ammattihenkilölain (272/2005) mukaan seuraavat:

Kelpoisuusvaatimuksena sosiaalityöntekijän tehtäviin on ylempi korkeakoulututkinto, johon sisältyy tai jonka lisäksi on suoritettu pääaineopinnot tai pääainetta vastaavat yliopistolliset opinnot sosiaalityössä. (Laki sosiaalihuollon ammatillisen henkilön kelpoisuusvaatimuksista 272/2005).

Koulussa sosiaalityön painopisteet ovat ennaltaehkäisevässä lastensuojelutyössä sekä sosiaalityön asiantuntijuudessa. Lasten ja nuorten ongelmat ovat tänä päivänä hyvin moninaiset, joten kouluihin ja oppilaitoksiin tarvitaan vahvaa sosiaalialan tietämystä tekemään arvioita ja ohjata oppilaita ja heidän perheitään oikean avun piiriin. Koulusosiaalityöstä puhuttaessa työskentelyssä painottuu usein psykososiaalinen työote. Raunion (2010, 178 – 180) mukaan psykososiaalinen työ on ammatilliselle sosiaalityöntekijälle byrokratiatyötä ja palvelutyötä haasteellisempaa, koska se vaatii tuntuvampaa asiantuntemusta asiakkaan ongelmista ja niiden ratkaisemisesta. Tämän psykososiaalisen näkökulman painopisteenä on asiakas yksilönä ja siihen liittyvät tekijät, joskin lähtökohtana on aina yksilön ja sosiaalisen ympäristön vuorovaikutus.

Perhetyö. Useassa lausunnossa yhteisöllisyyden yhteydessä puhuttiin kodin ja koulun yhteistyöstä ja perheisiin suuntautuvasta tukityöstä. Esimerkiksi Kuntaliitto (2013) ja Lapsiasiain-

valtuutettu (2013) ottivat lausunnoissaan kantaa oppilaiden vanhempien ja koulun yhteistyötä ja niissä korostettiin tukitoimia vanhempien kasvatustyöhön (Mt.) Painotuksena oli esimerkiksi se, että vanhempien rooli tulisi näkyä enemmän lasten asiantuntijoina ja voimavaroina heidän elämässään. Perheen hyvinvoinnin tukeminen katsottiin olevan lapsen edun mukaista. (Kuntaliitto 2013.) Lapsiasianvaltuutetun (2013) mielestä oppilaan varhainen tuki edellyttäisi tiivistä yhteistyötä oppilaan vanhempien tai huoltajien kanssa. Usein lapsen tai nuoren ongelmien taustalla voivat olla vanhempien ongelmat, joista ei olla tietoisia tai joihin he eivät ole saaneet apua. Lapsiasiavaltuutettu pitää tarpeellisena koulun sosiaalityön kehittämistä siihen suuntaan, että se myös sisältäisi koulun perhetyön eli kotikasvatuksen tuen vanhemmille.

Yhteisöllisessä oppilashuollossa korostetaan kodin ja koulun yhteistyön lisäämistä. Varsinaisen perhetyön toteutuminen koulun sosiaalityön toimesta taas on haasteellista johtuen resurssien rajallisuudesta. Terveystieteiden tutkimuskeskuksen - THL (2017) mukaan perhetyö on asiakkaan sekä hänen perheensä hyvinvoinnin tukemista. Perhetyön tavoitteena on perheen voimavarojen vahvistaminen ja vuorovaikutuksen parantaminen. Perhetyötä voidaan tehdä ennalta ehkäisevänä tai korjaavana työnä pääsääntöisesti sosiaalitoimen, neuvolan, päivähoiton tai koulun yhteydessä. Perhetyö on sosiaalihuoltolain mukainen palvelu, eikä palvelun saamiseksi vaadita lastensuojelun asiakkuutta. Lastensuojelun asiakkaana oleva lapsi ja hänen perheensä ovat joka tapauksessa oikeutettuja saamaan sosiaalihuoltolain mukaista perhetyötä tai tarvittaessa lastensuojelulain mukaista tehostettua perhetyötä. Perhetyön katsotaan olevan kokonaisvaltaista, suunnitelmallista ja pitkäjänteistä ja sen tarkoitus on auttaa erityistä tukea tarvitsevien lasten ja nuorten terveyttä ja kehitystä.

Pienessä mittakaavassa koulun sosiaalityö voi tehdä perhetyötä pyrkien rakentamaan hyvän yhteistyön kodin ja koulun välille sekä tukea vanhempia tai huoltajia lapsen kasvatuksessa huomioiden lapsen ikä ja kehitys. Uusi oppilas- ja opiskeluhuoltolaki (OHL 1287/2013) velvoittaa kouluja ja oppilaitoksia yhteisölliseen työskentelyyn ja huomioimaan oppilaan perhe yhtenä yhteistyökumppanina.

Monialainen työote. Oppilas- ja opiskeluhuoltolaissa viitataan monialaiseen yhteistyöhön, millä halutaan laajentaa toimintaa eri sektoreiden ja toimialojen yhteistyöksi. Tavoitteena on ollut se, ettei rajata vain eri ammattiryhmien ja saman sektorin välillä tapahtuvaksi yhteistyöksi. (Mahkonen 2014, 312.) Oppilashuollon toiminta on ollut aina monialaista toimintaa. Koulun sisäisiin monialaisiin ryhmiin on osallistunut rehtori, kuraattori, terveydenhoitaja, opinto-ohjaaja ja erityisopettaja. Tarvittaessa mukana on ollut vanhemmat/huoltajat sekä opettaja/opettajat. Koulun ulkopuolisissa tapaamisissa on edellä mainittujen lisäksi mukana sosiaali- ja terveystaho sekä mahdollisesti kolmas sektori. Näihin tapaamisiin liittyen puhutaan myös moniammatillisesta tai verkostotyöskentelystä. Koulukuraattori on näissä tapaamisissa usein mukana ja myös koollekutsujana. Useassa lausunnossa oli viitattu asiantuntijaryhmien tärkeyteen liittyen oppilaiden asioiden eteenpäin viemisessä. Oppilas- ja opiskeluhuoltolain tarkoituksena on vahvistaa opiskeluhuoltoa kohti toiminnallista kokonaisuutta sekä monialaista yhteistyötä (Koulutuskeskus Salpaus 2013.) Suomen Psykologiliitto ry (2013) korostaa psykologi- ja kuraattoritoiminnan kehittämistä opetus- ja sivistystoimen alaisuudessa.

Ollakseen tehokasta lähipalvelua niin lapsille, vanhemmille, opettajille kuin oppilaitoksillekin psykologi- ja kuraattoritoimintaa tulee ehdottomasti kehittää osana opetus- ja sivistystoimintaa. Tällöin opiskeluhuollon moniammatillinen asiantuntijuus on käytettävissä organisaation kaikilla tasoilla. Koulupsykologi- ja koulukuraattorityöllä on oma erityinen funktionsa esimerkiksi kasvatus- ja perheneuvolatyön, lasten- ja nuorisopsykiatrian sekä lastensuojelun rinnalla julkisissa palveluissa. (Suomen Psykologiliitto ry 2013.)

Psykologiliiton kannanotto liittyy keskusteluun siitä, että psykologi- ja kuraattoripalvelut toteutettaisiin sosiaali- ja terveystoimen taholta.

Lastensuojelun asiantuntijuus. Koulukuraattorin toiminta kouluissa ja oppilaitoksissa luokitellaan ennaltaehkäiseväksi lastensuojelutyöksi. Useassa lausunnossa oli nostettu esiin ennaltaehkäisevän lastensuojelun tärkeys sekä myös sen asiantuntijuus. Tässä yhteydessä korostettiin esimerkiksi sosiaalityöntekijän kelpoisuuden tärkeyttä vahvana asiantuntijana. Lastensuojelulaki (417/2007, 3a§) määrittää ennaltaehkäisevän lastensuojelutyön seuraavasti:

Lastensuojelun lisäksi kunta järjestää lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistämiseksi ehkäisevää lastensuojelua silloin, kun lapsi tai perhe ei ole lastensuojelun asiakkaana.

Ehkäisevällä lastensuojelulla edistetään ja turvataan lasten kasvua, kehitystä ja hyvinvointia sekä tuetaan vanhemmuutta. Ehkäisevää lastensuojelua on tuki ja erityinen tuki, jota annetaan esimerkiksi opetuksessa, nuorisotyössä, päivähoidossa, äitiys- ja lastenneuvolassa sekä muussa sosiaali- ja terveydenhuollossa. (Lastensuojelulaki 417/2007, 3a§.)

Koulujen ja oppilaitosten tulee tarjota tukitoimia oppilaiden kehitykseen liittyvien sosiaalisten ja psyykkisten vaikeuksien ennaltaehkäisemiseksi sekä poistamiseksi. Näillä palveluilla tulisi edistää koulun ja kodin välisen yhteistyön kehittymistä. Koulukuraattorin tehtävänä on huolehtia koulun sosiaalityöstä ja ennaltaehkäisevästä lastensuojelusta. Lastensuojelun ja koulun yhteistyö on ollut jo pitkään tarpeellinen, koska lasten ja nuorten ongelmat eivät rajoitu ainoastaan koulunkäynnin vaikeuksiin. Koulu ja koulukuraattori ovat erityisessä roolissa lasten ja nuoren psykososiaalisen tuen antajina oppilaan kriisitilanteissa. Näissä kriisitilanteissa myös korostuu yhteistyö koulun sosiaalityön ja lastensuojelun kesken. (Berg-Toroi 2012, 261 – 266.)

Tutkimuksen aineiston perusteella koulusosiaalityö – käsitteelle ei löytynyt runsaasti lähikäsitteitä, joka suoranaisesti vastaisi koulusosiaalityötä. Koulusosiaalityö – käsitteen lisäksi aineistossa lähinnä olevia käsitteitä olivat koulussa tehtävä ennaltaehkäisevä lastensuojelutyö ja kuraattoripalvelut. Useassa lausunnossa puhuttiin koulusosiaalityön lisäksi sosiaaliohjauksesta, joka kuitenkin liitettiin ohjauksen viitekehykseen. Lausunnoista kävi selkeästi ilmi se, että koulusosiaalityön ammattikelpoisuudet ja tehtävät ovat valtakunnalliset olleet hyvin erilaisia. Esimerkiksi koulukuraattorista puhuttiin useilla eri nimikkeillä, kuten kuraattori, koulukuraattori, sosiaalityöntekijä, sosiaaliohjaaja sekä koulunkäyntiohjaaja.

Tämän tulkitsevan käsitetutkimuksen lopputuloksena syntyi koulusosiaalityö – käsitteen määritelmä. Olen aineistoanalyysimenetelmää soveltaen muodostanut koulusosiaalityöstä seuraavan määritelmän:

Koulusosiaalityö on koulu- ja oppilaitosympäristössä toteutettavaa ennaltaehkäisevää lastensuojelutyötä, jota toteuttaa sosiaalityöntekijä. Koulun sosiaalityö vaatii työntekijältä vahvaa asiantuntijuutta lastensuojelusta. Koulun sosiaalityöntekijän lisäksi koulussa tarvitaan oppilaiden kasvun ja kehityksen tueksi sosiaaliohjausta, jota toteuttaa sosionomi (AMK) – tutkinnon suorittanut työntekijä. Koulusosiaalityö sosiaaliohjauksineen painottuu ennaltaehkäisevään ja yhteisölliseen työotteeseen. Työssä korostuu monialaisen verkostotyön hallinta, joista tärkeimpänä yhteistyökumppanina on oppilaan perhe.

Käsitteen koulusosiaalityö ominaispiirteet eivät tämän tutkimuksen aineiston tulkinnan perusteella tuottaneet erityisesti uutta tietoa jo olemassa olevalle käsitteen määrittelylle, joskin aineiston tulkitseminen selkeytti koulusosiaalityön tehtäväkenttää, mitä laki ei suoranaisesti määrittele. Lausuntojen perusteella esille nousi kuitenkin erityisesti sosiaaliohjauksen tarve sosiaalityön rinnalle.

6 JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA

Hirsjärven ja kumppaneiden (2009, 229) mukaan tutkimus ei ole valmis tuloksien analysoinnin jälkeen, vaan ne tulisi selittää ja tulkita. Tulkinta tarkoittaa aineiston analyysissä esiin nousseiden merkitysten selkiyttämistä ja pohdintaa sekä tutkija tekee omia johtopäätöksiä. (Mt.) Tässä luvussa esitän johtopäätöksiä sekä pohdintaa tutkimustuloksista peilaten niitä tämän tutkimuksen teoriaan.

Tässä tutkimuksessa tarkasteltiin käsitteen koulusosiaalityön merkityksiä oppilas- opiskelu- huoltolain valmisteluasiakirjoissa, jotka koostuivat hallituksen esityksestä ja esityksestä annetuista lausunnoista. Tutkimusmenetelmänä olen käyttänyt tulkitsevaa käsitetutkimusta ja tutkimus on edennyt Walkerin ja Avantin (1992) käsiteanalyysin mallin mukaisesti. Tutkimusmenetelmää valitessani lähdin aluksi soveltamaan varsinaista käsiteanalyysimenetelmää, mutta tutkimuksen ja tiedon hankinnan edetessä, menetelmä vahvistui tulkitsevaksi käsitetutkimukseksi johtuen aineiston luonteesta. Osittain systemaattisesti ja vaiheittain etenevä Walkerin ja Avantin (1992) mallin menetelmän lisäksi aineiston tarkastelu vaati tarkempaa analysointia, johon olen soveltanut sisällönanalyysia ja teemoittelua.

Tutkimuksen tavoitteena oli selvittää, mitä merkityksiä koulusosiaalityölle löytyy oppilas- ja opiskeluhoitolain valmisteluasiakirjoissa. Tutkimuksen tulosten perusteella koulusosiaalityön ominaispiirteiksi muodostuivat sosiaalityö, sosiaalihojaus, perhetyö, monialainen työ ja lastensuojelun asiantuntijuus. Näiden ominaispiirteiden perusteella muodostin koulusosiaalityökäsitteen, joka on sosiaalityöntekijän tekemää koulu- ja oppilaitosympäristössä toteutettavaa ennaltaehkäisevää lastensuojelutyötä. Koulun sosiaalityö vaatii työntekijältä vahvaa asiantuntijuutta lastensuojelusta. Koulun sosiaalityöntekijän lisäksi koulussa tarvitaan oppilaiden kasvun ja kehityksen tueksi sosiaalihojausta, jota toteuttaa sosionomi (AMK) – tutkinnon suorittanut työntekijä. Koulusosiaalityö sosiaalihojauksineen painottuu ennaltaehkäisevään ja yhteisölliseen työotteeseen. Työssä korostuu monialaisen verkostotyön hallinta, joista tärkeimpänä yhteistyökumppanina on oppilaan perhe.

Lausuntoja analysoidessani yllätyin esiin nousseista vahvoista mielipiteistä liittyen koulukuraattoreiden kelpoisuusehtoihin ja asiantuntijuuteen. Kouluihin ja oppilaitoksiin kaivataan vahvaa osaamista sosiaalityöstä, mikä kertoo siitä, että tiedostetaan oppilaiden ja heidän perheiden moninaiset ongelmat. Yleisessä keskustelussa on ollut koulusosiaalityötä tekevien riittävät pätevyysvaatimukset. Tämän tutkimuksen perusteella tarvitaan molempia sekä sosiaalityöntekijöitä että sosiaali-ohjaajia ja mikäli oppilaat tarvitsevat sosiaalityöntekijän palveluita, niiden saatavuus on lailla vahvistettu. Useassa lausunnossa painotettiin lastensuojelun asiantuntijuutta, mikä mielletään yleensä sosiaalityöntekijän osaamisalueeksi. Samaa osaamista tarvitaan myös, kun tehdään työtä ohjauksen viitekehystä, joskin lausuntojen perusteella lastensuojelun vahva osaaminen olisi sosiaalityöntekijällä. Lausunnoissa nousi vahvasti myös esiin koulun tekemän perhetyön tarve. Jouduin tämän ominaispiirteen tarkoitusta miettimään ja pohtimaan useaan kertaan. Perhetyö oli minulle vieras koulun näkökulmasta. Lähinnä puhutaan kodin kanssa tehtävästä yhteistyöstä tai tukityöstä. Erottelin perhetyön joka tapauksessa erilliseksi, vaikka on joka tapauksessa osa monialaista ja yhteisöllistä työtä kouluissa ja oppilaitoksissa.

Peilattaessa tutkimuksen lopputuloksia teoreettiseen taustoitukseen, löytyy tuloksista paljon yhteneväisyyksiä. Voidaankohan siis ajatella, että nyt on uuden lain myötä saavutettu se tavoite, jota on yritetty saavuttaa 2000 – luvun alkupuolelta alkaen (vrt. Sipilä-Lähdekorpi 2004; Wallin 2011). Tässä yhteydessä tarkoitan yhteisöllistä ja ennaltaehkäisevää työtä. Monialaista ja perheisiin kohdistuvaa työtä on jossakin muodossa tehty kautta koulusosiaalityön historian. Nämä koulusosiaalityön ominaispiirteet ovat olleet vain irrallisina tavoitteina koulu- ja oppilaitoksissa. Nyt uuden lain myötä nämä asiat ovat osaksi lakiin kirjoitettuja, vaikka tutkimuksen aineistosta vaikutti kuntien omaan harkintaan jäävän paljon asioita. Tämän tutkimuksen lausuntojen perusteella sekä lopputuloksena minulle vahvistui ajatus siitä, että kouluihin ja oppilaitoksiin tarvitaan sosiaalityöntekijää tekemään ammatillista ja vaativaa sosiaalityön asiantuntijatehtävää. Lisäksi tarvitaan sosiaali-ohjausta oppilaiden ja perheiden hyvinvoinnin tueksi.

Välittömästi lain voimaantulon jälkeen epävarmuutta on herättänyt kuraattorin ja vastaavan kuraattorin tehtävät. Selkeää oli se, että vastaavan kuraattorin kelpoisuutena on sosiaalityöntekijän kelpoisuus ja kuraattorin kelpoisuudeksi vahvistui sosionomi (AMK). Sosiaalityönte-

kijän ja sosionomin koulutukset tähtäävät eri tehtäviin. Sosionomi (AMK) koulutuksen katsotaan pohjautuvan sosiaaliohjauksen viitekehykseen, kun taas sosiaalityöntekijä suuntautuu varsinaisen sosiaalityön asiantuntijuuteen. Koulukuraattorina työskentelevien keskuudessa on ollut keskusteluja kuraattorin tehtävistä ja niiden mahdollisista eroista, kun puhutaan sosiaalityöstä ja sosiaaliohjauksesta. Ennen lain voimaantuloa tehtävänkuvana on ollut pääsääntöisesti sama, olipa kysymyksessä sosiaalityöntekijä tai sosionomi. Asia ei oletettavasti ole erityisesti muuttunut lain voimaantulon jälkeen. Erona aikaisempaan on se, että jokaisella kunnalla on oltava oppilaiden käytettävissä vastaavan kuraattorin palveluja. Työtehtäviini liittyen olen ollut yhteydessä eri kuntien kuraattoreiden kanssa ja mielenkiinnosta olen kysynyt, millä tavalla heidän kunnassa on organisoitu kuraattoripalvelut. Kunnat ovat järjestäneet palvelut, kuten laki sen määritteli, omat tarpeensa huomioiden. Esimerkkinä mainittakoon, että kunnan sosiaalitoimi tarjoaa kuraattoripalvelut. Tässä mallissa ovat vastaavan kuraattorin palvelut helposti saatavilla, mikä voi olla pienillä paikkakunnilla ongelmana, kun kuraattoripalvelut ovat sivistystoimen alaisuudessa ja kuraattoreiksi on palkattu sosionomi (AMK) tutkinnon suorittaneita työntekijöitä. Koulukuraattorin kelpoisuusvaatimukset ovat olleet lain voimaa tulon jälkeen kaksi kertaa tarkastettavana. Sosiaali- ja terveysministeriö soveltamisohjeen (STM Kuntainfo 13a/2015, 4) mukaisesti työnantaja arvioi (ks. OHL /2013, 7§) lainsäädännön rajoissa henkilön koulutuksen soveltuvuuden kuraattorin ja vastaavan kuraattorin tehtäviin. Soveltamisohjeen mukaan säännöksiä tulkitaan siten, että kuraattorin tehtävään soveltuu myös alalle soveltuva yhteiskunta- tai käyttäytymistieteiden korkeakoulututkinto, johon sisältyy tai jonka lisäksi on suoritettu sosiaalityön aineopinnot. (Mt.) Soveltamisohje aiheutti hämmästystä siitä, ollaanko menossa jälleen kirjaviin käytäntöihin ja koulukuraattorin työtä ei tehdäkään sosiaalityön viitekehyksestä. Uudelleen kelpoisuusehdot olivat esillä, kun eduskunta hyväksyi joitakin muutoksia koulukuraattorien kelpoisuusehtoihin 1.1.2017(YKA) alkaen.

Kuraattorina voi toimia vähintään sosiaalialalle soveltuvan ammattikorkeakoulututkinnon suorittanut henkilö, taikka henkilö, jolla on soveltuva korkeakoulututkinto, ja suoritettuna sosiaalialan aineopinnot tai vähintään kahden vuoden työkokemus kuraattorin tai sitä vastaavasta sosiaalialan tehtävästä. Jokaisen oppilaitoksen käytettävissä on lisäksi edelleen oltava sellaisen opiskeluhuollon vastaavia kuraattoreja, joilla on sosiaalityöntekijän pätevyys.(YKA 2017.)

Elokuun ensimmäisenä päivänä 2014 voimaan tulleet koulukuraattorien kelpoisuusehdot koettiin liian kapea-alaiseksi. 1.1.2017 vahvistetut muutokset kelpoisuusehdoissa antavat työnan-

tajille enemmän mahdollisuutta käyttää harkintaa siihen, mitä erityisosaamista koulut ja oppilaitokset tarvitsevat. (YKA 2017.)

Oman kokemukseni sekä tietämykseni perusteella kunnat ovat pyrkineet omien resurssiensa mukaan toimimaan lain edellyttämällä tavalla toimivan opiskeluhuollon saamiseksi. Painopisteitä on siirretty yhteisölliseen ja ennaltaehkäisevään toimintaan, mikä on näkynyt alueellisten hyvinvointiryhmien perustamisella. Näihin hyvinvointiryhmiin kuuluvat alueen koulut, lastensuojelu, vapaa-aikatoimisto, nuorisotyö, varhaiskasvatus ja mahdollisuuksien mukaan myös kolmas sektori. Lakiin on kirjattu yksilökohtaisen oppilaan asioiden käsittely, salassapitoasiat, kirjaamiskäytännöt sekä kuraattorien ja psykologien tapaamisten määräajat. Nämä kohdat laissa ovat helppo toteuttaa ja kunnat myös pääsääntöisesti noudattavat niitä.

Tutkimukseni aihe oli ollut jo kandidaatintutkielmani ajoista alkaen tiedossani. Varsinainen tutkimusongelma ja tutkimusmenetelmä vaativat monenlaista pohdintaa ja se ”punainen lanka” katosi useaan kertaan. Tutkimukseni lähti liikkeelle teoreettisen viitekehyksen rakentamisesta. Käsitetutkimusmenetelmä oli minulle vieras menetelmä. Tästä johtuen jouduin useaan kertaan tarkentamaan tutkimuskysymystä, mikä myös tarkoitti teorian sopivuuden pohdintaa. Tutkimukseni teoreettinen taustoitus liittyen koulukuraattorin ammatillisuuteen ja tehtäviin, on koottu lähteistä alkaen vuodesta 2004. Jo 2000 – luvun alussa jo puhuttiin ennaltaehkäisevästä työstä, ammatin professionaalisuudesta, yhteisöllisyydestä sekä kelpoisuuden painottamisesta sosiaalityön viitekehykseen. Uusi oppilashuoltolaki (OHL 1287/2013) painottaa näitä samoja asioita, mikä myös tuli esille aineiston lausunnoissa. Oppilas- ja opiskeluhoitolain avaaminen teoriaosuudessa oli mielestäni tärkeää, koska hallituksen esitys sekä lausunnot antoivat näkökulmaa siihen, miksi tiettyyn lainkohtaan on päädytty. Tämän tutkimuksen jälkeen jäi paljon opiskeluhoitolakiin liittyviä asioita pohdittavaksi. Aiheeseen liittyvät jatkotutkimukset voisivat koskea oppilas- ja opiskeluhoiton toimivuutta varhaiskasvatuksessa tai toisella asteella. Uuden lain myötä nämä kohteet kuuluvat kuntien opiskeluhoiton piiriin. Lisäksi edelleen jäin pohtimaan koulusosiaalityön roolia sekä ammattinimikkeitä opiskeluhoitossa. Mielenkiintoista olisi tutkia muutaman vuoden päästä, miten on muotoutunut eri paikkakunnilla opiskeluhoiton toiminta.

Tutkimusprosessin koin ajoittain haasteelliseksi, koska valitsemani tutkimusmenetelmä vaati luomaan oman mallin käsitetutkimuksen eri vaiheista nimenomaan tämän tutkimuksen näkökulmasta. Jouduin prosessin aikana usein pohtimaan myös sitä, onko tämä valitsemani menetelmä sopiva tutkimusongelmaani. Tutkimukseni aineiston luonne eli lainvalmisteluasiakirjat vahvistivat menetelmän sopivuuden tähän tutkimukseen. Tehdessäni kartoitusta tutkimuksista, joissa oli käytetty menetelmänä käsitetutkimusta, löysin näitä tutkimuksia pääsääntöisesti hoitotieteen tai kauppatieteiden puolelta. Kartoitukseni perusteella menetelmä ei ole yhteiskuntatieteissä kovin yleisesti käytössä. Aloittaessani aineiston analysointia huomasin, että tarvitsen siihen tueksi muutakin analysointimenetelmiä. Sisällönanalyysi ja teemoittelu sopivat hyvin apukeinoiksi löytämään aineistosta olennaiset teemat ja merkitykset tutkimusongelman ratkaisemiseksi.

Laajan aineiston analysointia helpotti valitsemani sisällönanalyysi sekä teemoittelu. Aineiston läpikäyminen vaati joka tapauksessa aineiston lukemista useaan kertaan, jonka perusteella kokosin tiivistelmän. Tästä tiivistelmästä rakentui teemoja ja sisällöllisiä merkityksiä. Mielenkiintoista oli huomata tutkimusprosessin edetessä, että itse tutkimustyö opetti käsitetutkimusmenetelmää sitä mukaan, kun tutkimus eteni. Tämän tyyppiseen tulkitsevaan käsitetutkimukseen ei ollut saatavilla suoranaista vastaavaa tutkimusta. Löysin kaksi yhteiskuntatieteen ja sosiaalityöhön suuntautuvia vastaavia pro gradu – tutkimusta, joissa on käytetty käsitetutkimusta. Toinen näistä on Teija Kaarakaisen (2014) pro gradu -tutkimus, joka käsittelee sosi- ja terveydenhuollon asiakkaan itsemääräämisoikeutta itsemääräämisoikeus – lakihankkeen asiakirjoissa. Tutkimuksessa on käytetty Walkerin ja Avantin (1992) mallin mukaista käsiteanalyysiä. Kaarakaisen tutkimusta ja tätä tutkimusta yhdistää aineiston luonne sekä Walkerin ja Avantin (1992) käsiteanalyysin malli. Kaarakaisen tutkimuksen menetelmä on käsiteanalyysi, kun taas tässä tutkimuksessa on kysymys tulkitsevasta käsitetutkimuksesta. Toinen samantyyppinen on Jonna Ritvasen (2015) pro gradu – tutkimus. Kysymyksessä on tulkitseva käsitetutkimus verkkososiaalityöstä. Tästä tutkimuksesta löytyi enemmän yhtäläisyyksiä, joskin aineisto perustui Ritvasen tutkimuksessa kirjallisuuskatsaukseen. Oman tutkimukseni kiinnostavin ja mielenkiintoisin kohta oli analysoinnin ja tulkinnan perusteella rakentaa käsitteen ominaispiirteet sekä laatia koulusosiaalityön käsite. Puusan (2008, 36) mukaan tutkijan on mahdollista ottaa kantaa siihen, onko tiukasti operationalisoitava käsitteen määrittely lainkaan tarkoituksenmukaista. Tämän tutkimuksen eri vaiheissa olin tämän ”tarkoituksenmukaisuus” kysymyksen edessä useaan kertaan. Epäilin sitä, että tutkimuksen tulok-

set eivät anna valitsemalleni käsitteelle merkityksiä. Mitä pidemmälle aineiston analysointi eteni, varmistui myös käsitteen määrittelyn tarkoituksenmukaisuus. Itselleni oppilas- ja opiskeluhuoltolaki tarkentui ja auttoi ymmärtämään enemmän mitä eri lainkohdat tarkoittavat. Huomioitavaa on, että tämän tutkimukseni tulokset ovat minun tulkintaani aineistosta. Toivon, että tutkimuksestani olisi hyötyä niille, jotka pohdiskelevat samojen asioiden äärellä.

LÄHTEET

Alanen, Pentti (2014) Hermeneuttinen kehä ja kokeellinen tutkimus. Loimaa: Kustannus HD.

Ammatillisten erityisoppilaitosten verkosto. Lausunto 21.01.2013.

http://www.hare.vn.fi/upload/asiakirjat/19022/195772_Ammatillisten_erityisoppilaitosten_verkosto.docx. Luettu 24.10.2016.

Ammattiosaamisen kehittämissyhdistys AMKE ry. Lausunto 21.01.2013.

http://www.hare.vn.fi/upload/asiakirjat/19022/196106_Ammattiosaamisen_kehittämissyhdistys_AMKE_ry.pdf. Luettu 24.10.2016.

Berg-Toroi, Heidi (2012) Lastensuojelun ja koulun yhteistyö. Teoksessa Minna Strömber-Jakka & Teija Karttunen (toim). Sosiaalityön haasteet. Tukea ammattilaisten arkeen. Jyväskylä: Ps-kustannus.

Espoon seudun koulutuskuntayhtymä Omnia. Lausunto 21.01.2013.

http://www.hare.vn.fi/upload/asiakirjat/19022/195764_Espoon_seudun_koulutuskunta_yhtymä_Omnia.pdf. Luettu 30.09.2016.

Etelä-Suomen aluehallintovirasto. Lausunto 17.01.2013.

http://www.hare.vn.fi/upload/asiakirjat/19022/195615_Etelä-Suomen_aluehallintovirasto.pdf. Luettu 29.09.2016.

HE 67/2013 vp. Hallituksen esitys eduskunnalle oppilas- ja opiskelijahuoltolaiksi ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi. <http://www.finlex.fi/fi/esitykset/he/2013/20130067.pdf>. Viitattu 15.10.2016.

HE 67/2013. Hallituksen esitys eduskunnalle oppilas- ja opiskelijahuoltolaiksi ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi. <http://www.finlex.fi/fi/esitykset/he/2013/20130067>. Viitattu 30.10.2016

Helminen, Jari (2016) Sosiaaliohjauksen lähtökohtia ja käytäntöjä. Teoksessa Jari Helminen (toim.) Sosiaaliohjaus -lähtökohtia ja käytäntöjä. Helsinki: Edita.

Helsingin kaupunki. Lausunto 21.01.2013.

http://www.hare.vn.fi/upload/asiakirjat/19022/196211_Helsingin_kaupunki.pdf. Luettu 29.9.2016.

Hirsjärvi, Sirkka & Remes, Pirkko & Sajavaara, Paula 2009. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Hirvonen, Elna (2009). Suvi Raitakari & Elina Virokangas (toim.). Nuorisotyö sosiaalisen asiantuntijuuden areenoilla. Nuorisotyön ja sosiaalityön jaetut kentät. Puheenvuoroja asiantuntijuudesta, käytännöistä ja kohtaamisista. Jyväskylä: Gummerus.

Isoherranen, Kaarina (2005). Moniammatillinen yhteistyö. Porvoo: Wsoy.

Itä-Suomen aluehallintovirasto. Lausunto 06.02.2013.

http://www.hare.vn.fi/upload/asiakirjat/19022/196372_Itä-Suomen_aluehallintovirasto.pdf. Viitattu 20.10.2016.

Joensuun kaupunki. Lausunto 21.01.2013.

http://www.hare.vn.fi/upload/asiakirjat/19022/195862_Joensuun_kaupunki.doc. Luettu 29.9.2016.

Juhila Kirsi (2006). Sosiaalityöntekijöinä ja asiakkaina. Sosiaalityön yhteiskunnalliset tehtävät ja paikat. Tampere: Vastapaino.

Julkisten ja hyvinvointialojen liitto JHL ry. Lausunto 21.01.2013.

http://www.hare.vn.fi/upload/asiakirjat/19022/195784_Julkisten_ ja_ hyvinvointialojen_ liitto_ JHL_ ry.doc. Luettu 30.9.2016.

Kaarakainen, Teija (2014) Oikeus ja kyky määrätä itsestä. Käsiteanalyysi sosiaali- ja terveydenhuollon asiakkaan itsemääräämisoikeudesta. Pro gradu – tutkielma. Jyväskylän yliopisto. Yhteiskuntatieteiden ja filosofian laitos <http://urn.fi/URN:NBN:fi:jyu-201503101454>. Viitattu 21.4.2017.

Kiteen kaupunki. Lausunto 21.01.2013.

http://www.hare.vn.fi/upload/asiakirjat/19022/195760_Kiteen_kaupunki.pdf. Luettu 30.09.2016.

Konttinen, Esa (1997) Juhani Kirjonen & Pirkko Remes & Anneli Eteläpelto (toim.) Professionaalinen asiantuntijatyö ja sen haasteet myöhäismodernissa. Muuttuva asiantuntijuus. Jyväskylä: Koulutuksen tutkimuslaitos, 48 – 61.

Koulukuraattorit – Skolkuratorer ry. Lausunto 21.01.2013.

http://www.hare.vn.fi/upload/asiakirjat/19022/195791_Koulukuraattorit_ –_ Skolkuratorer_ ry.doc. Viitattu 15.10.2016.

Koulutuksen arviointineuvosto. Lausunto 21.01.2013.

http://www.hare.vn.fi/upload/asiakirjat/19022/195745_Koulutuksen_ arviointineuvosto.pdf. Luettu 30.9.2016.

Koulutuskeskus Salpaus. Lausunto 14.01.2013.

http://www.hare.vn.fi/upload/asiakirjat/19022/195322_Koulutuskeskus_ Salpaus_ Lausunto_ 2._ pdf. Luettu 24.10.2016.

Kuntaliitto ja KT Kuntatyönantajat. Lausunto 24.01.2013.

http://www.hare.vn.fi/upload/asiakirjat/19022/195979_Kuntaliitto_ ja_ KT_ Kuntatyönantajat.p df. Viitattu 13.10.2016.

Kuopion kaupunki. Lausunto 21.01.2013.

http://www.hare.vn.fi/upload/asiakirjat/19022/195793_Kuopion_ kaupunki.docx. Luettu 28.9.2016.

Kurki, Leena (2006) Kurki Leena, Nivala Elina & Sipilä-Lähdekorpi Pirkko (toim). Sosiaalipedagoginen sosiaalityö koulussa. Sosiaalikuraattorina koulussa. Ensimmäinen vuosi. Helsinki: Oy Finn Lectura Ab.

Kuuloliitto ry. Lausunto 21.01.2013.

http://www.hare.vn.fi/upload/asiakirjat/19022/195795_Kuuloliitto_ ry.doc. Viitattu 30.09.2016.

Lahtinen, Nina & Haanpää, Sanna (2015) Hakalehto Suvia (toim.). Oppilashuolto perusopetuksessa – näkökulmia moniammatillisen yhteistyön toimivuuteen. Lapsen oikeudet kouluissa. Helsinki: Helsingin Kamari Oy/Helsingin seudun kauppakamari ja tekijät.

Laki ammatillisesta peruskoulutuksesta (630/1998).

Lappeenrannan kaupunki. Lausunto 21.01.2013.

http://www.hare.vn.fi/upload/asiakirjat/19022/195744_Lappeenrannan_kaupunki.docx. Luettu 29.9.2016.

Lapsiasiavaltuutettu. Lausunto 21.01.2013.

http://www.hare.vn.fi/upload/asiakirjat/19022/195767_Lapsiasiavaltuutetun_toimisto.pdf. Viitattu 30.09.2016.

Lastensuojelulaki 417/2007

Lastensuojelun Keskusliitto. Lausunto 15.01.2013.

http://www.hare.vn.fi/upload/asiakirjat/19022/195448_Lastensuojelun_Keskusliitto_Lausunto.docx. Luettu 30.09.2016.

Lohjan kaupunki. Lausunto 21.01.2013.

http://www.hare.vn.fi/upload/asiakirjat/19022/195787_Lohjan_kaupunki.doc. Luettu 30.9.2016.

Lowendahl, Bentte R (1997) Strategy Management of Professional Service Firms. Kööpenhamina: Handelshögskolens forlag.

Lounais-Suomen aluehallintovirasto. Lausunto 21.01.2013.

http://www.hare.vn.fi/upload/asiakirjat/19022/195783_LounaisSuomen_aluehallintovirasto.pdf. Viitattu 29.9.2016.

Lukiolaki 629/1998.

Lumme, Marja-Leena (1999) Psykososiaalisen oppilashuollon selkiinnyttäminen. Teoksessa Aila Wallin (toim.) Koulukuraattori arkityössään. Koulun sosiaalityön asiantuntijaohjelman lopputyöjulkaisu. Tampereen yliopistokeskuksen täydennyskoulutuskeskuksen (TYT) julkaisusarja A 2/99.

Länsi-Uudenmaan koulutuskuntayhtymä Luksia. Lausunto 21.01.2013.

http://www.hare.vn.fi/upload/asiakirjat/19022/195794_LänsiUudenmaan_koulutuskuntayhtymä_Luksia.docx. Luettu 29.9.2016.

Lääkäriliitto. Lausunto 17.01.2013.

http://www.hare.vn.fi/upload/asiakirjat/19022/195616_Lääkäriliitto.pdf. Luettu 29.09.2016.

Mahkonen, Sami (2014) Uusi oppilashuoltolaki työvälineenä. Helsinki: Edita.

Mannerheimin Lastensuojeluliitto. Lausunto 06.02.2013.

http://www.hare.vn.fi/upload/asiakirjat/19022/196435_Mannerheimin_Lastensuojeluliitto.docx. Viitattu 24.10.2016.

Mental Capital Care Oy. Lausunto 21.01.2013

http://www.hare.vn.fi/upload/asiakirjat/19022/195780_Mental_Capital_Care_Oy.pdf. Luettu 29.9.2016.

Mittler, Peter (2000) Working Towards Inclusive education. Social contexts. London: David Fulton Publishers Ltd.

Mutka, Ulla (1998). Sosiaalityön neljäs käänne. Asiantuntijuuden mahdollisuudet vahvan hyvinvointivaltion jälkeen. Jyväskylä: Sophi. Jyväskylän yliopisto.

Oevermann, Ulrich (2009) Die Problematik der Strukturlogik des Arbeitsbündnisses und der Dynamik von Übertragung und Gegenübertragung in einer professionalisierter Praxis von Sozialarbeit. Teoksessa: Roland Becker-Lenz, Stefan Busse, Gudrun Ehlert, Silke Müller (Hrsg.) Professionalität in der Sozialen Arbeit. VS Verlag für sozialwissenschaften, Wiesbaden 2009, 113 – 142.

Ollitervo, Sakari (2013). Nivala, Asko & Mähkä, Rami (toim.) Filosofinen hermeneutiikka ja kulttuurihistoria. Tulkinnan polkuja. Kulttuurihistorian tutkimusmenetelmiä. Turku: Kulttuurihistoria. Turun yliopisto.

Opetusalan Ammattijärjestö OAJ. Lausunto 21.01.2013.

http://www.hare.vn.fi/upload/asiakirjat/19022/195766_Opetusalan_Ammattijärjestö_OAJ.docx. Viitattu 30.09.2016.

Opetushallitus. Lausunto 21.01.2013.

http://www.hare.vn.fi/upload/asiakirjat/19022/195804_Opetushallitus.pdf. Luettu 30.9.2016.

Oppilas- ja opiskeluhoitolaki 1287/2013.

Oulun kaupunki. Lausunto 17.01.2013.

http://www.hare.vn.fi/upload/asiakirjat/19022/195746_Oulun_kaupunki.pdf. Luettu 29.09.2016.

Perusopetuslaki 628/1998.

Perälä Marja-Leena, Hietanen-Peltola Marke, Halme Nina, Kanste Outi, Pelkonen Marjaana, Peltonen Heidi, Huurre Taina, Pihkala Jussi, Heiliö Pia-Liisa (toim) (2015) . Monialainen opiskeluhoolto ja sen johtaminen. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Opas 36. Tampere.

Pesonen, Aino-Elina & Laine, Terhi (2016) Sosiaalihojaus koulujen sosiaalisessa työssä. Teoksessa Helminen, Jari (toim.). Sosiaalihojaus – lähtökohtia ja käytäntöjä. Helsinki: Edita.

Psykonet – yliopistoverkosto. Lausunto 21.01.2013.

http://www.hare.vn.fi/upload/asiakirjat/19022/195801_Psykonet_-_yliopistoverkosto.pdf. Viitattu 29.9.2016.

Puusa, Anu (2008) Käsiteanalyysi tutkimusmenetelmänä. Premissi 4:36 – 42.

Raunio, Kyösti (2010) Olennainen sosiaalityössä. Helsinki : Gaudeamus Helsinki University Press.

Raunio, Kyösti (2003) Sosiaalityö murroksessa. Helsinki: Gaudeamus Kirja. Oy yliopistokustannus University Press Finland Ltd.

Ritvanen Jonna (2015) Mitä on verkkososiaalityö? Tulkitseva käsitutkimus verkossa tehtävää sosiaalityöstä. Pro gradu – tutkimus. Itä-Suomen yliopisto. Yhteiskuntatieteiden ja kauppätieteiden tiedekunta / Yhteiskuntatieteiden laitos. <http://urn.fi/urn:nbn:fi:uef-20150955>. Viitattu 21.4.2017.

Rostila, Ilmari (2012) Referoiva käännös Oevermannin (2009) artikkelista.

Rostila, Ilmari (2012) Referoiva käännös Schützen (1996) julkaisusta.

Rovaniemen kaupunki. Lausunto 22.01.2013.

http://www.hare.vn.fi/upload/asiakirjat/19022/195799_Rovaniemen_kaupunki.doc. Viitattu 30.09.2016.

Schütze, F. (1996) Organisationszwänge und hoheitsstaatliche Rahmenbedingungen im Sozialwesen. Ihre Auswirkungen auf die Paradoxien des professionell. Teoksessa: Arno Combe & Werner Helsper (Hg.): Pädagogische Professionalität. Untersuchungen zum Typus pädagogischen Handelns. Frankfurt am Main: Suhrkamp. 183 – 275.

Sipilä-Lähdekorpi, Pirkko (2004) ”Hirveesti tekijänsä näköistä”. Koulukuraattorin työ peruskoulun yläluokilla. Helsinki: Oy Finn Lectura Ab.

Sipilä-Lähdekorpi, Pirkko (2006) Ristiriitoja ja onnistumisia. Koulukuraattorin työ Suomessa. Teoksessa Leena Kurki, Elina Nivala & Pirkko Sipilä-Lähdekorpi (toim.) Sosiaalipedagoginen sosiaalityö koulussa. Helsinki: Oy Finn Lectura Ab.

Sipoon kunta. Lausunto 22.01.2013.

http://www.hare.vn.fi/upload/asiakirjat/19022/199736_Sipoon_lausunto_opiskeluhoitolaista.docx. Viitattu 30.9.2016.

Sivistystyönantajat ry. Lausunto 18.01.2013.

http://www.hare.vn.fi/upload/asiakirjat/19022/195747_Sivistystyönantajat_ry.doc. Luettu 29.09.2016.

Sosiaalihuoltolaki 1301/2014

Sosiaali- ja terveysministeriö kuntainfo 13a/2015. Uusi soveltamisohje oppilas- ja opiskelija-huoltolainsäädännön toteuttamisen tueksi.

<http://stm.fi/documents/1271139/1427058/Kuntainfo13a+Uusi+soveltamisohje+oppilas-+ja+opiskelijahuoltolains%C3%A4%C3%A4d%C3%A4nn%C3%B6st%C3%A4+p%C3%A4ivitetty+18122015/ea07ef1e-38b5-4236-a503-ae01aa87185>. Viitattu 18.4.2014.

Sosiaali- ja terveysministeriö. Lausunto 30.01.2013.

http://www.hare.vn.fi/upload/asiakirjat/19022/196373_Sosiaali-ja_terveysministeriö.pdf. Viitattu 20.10.2016.

Sosiaali- ja terveysministeriö STM (2006) Selvityksiä 2006:33.

Sosiaali- ja terveysministeriö STM (2009) Selvityksiä 2009:34.

Sosiaali- ja terveysministeriö/Valtakunnallinen vammaisneuvosto VANE. Lausunto 17.01.2013. Luettu 29.09.2016.

SOSTE Suomen sosiaali- ja terveys ry. Lausunto 21.01.2013.

http://www.hare.vn.fi/upload/asiakirjat/19022/195771_SOSTE_Suomen_sosiaali-ja_terveys_ry.doc. Luettu 30.09.2016.

Suomen Ammattikoulutuksen Johtajat SAJO ry. Lausunto 21.01.2013.

http://www.hare.vn.fi/upload/asiakirjat/19022/195761_Suomen_Ammattikoulutuksen_Johtajat_SAJO_ry.docx. Luettu 29.09.2016.

Suomen Ammattiin Opiskelevien Liitto SAKKI ry. Lausunto 21.01.2013.
http://www.hare.vn.fi/upload/asiakirjat/19022/195800_Suomen_Ammattiin_Opiskelevien_Liitto_SAKKI_ry.pdf. Luettu 29.9.2016

Suomen Lukiolaisten Liitto ry. Lausunto 21.01.2013.
http://www.hare.vn.fi/upload/asiakirjat/19022/195790_Suomen_Lukiolaisten_Liitto_ry.pdf. Luettu 15.10.2016.

Suomen Nuorisoyhteistyö - Allianssi ry. Lausunto 21.01.2013.
http://www.hare.vn.fi/upload/asiakirjat/19022/195789_Suomen_Nuorisoyhteistyö_-_Allianssi_ry.pdf. Luettu 30.9.2016.

Suomen Opiskelija-Allianssi OSKU ry. Lausunto 21.01.2013.
http://www.hare.vn.fi/upload/asiakirjat/19022/195781_Suomen_Opiskelija-Allianssi_OSKU_ry.doc. Luettu 29.9.2016.

Suomen Psykologiliitto ry. Lausunto 07.01.2013.
http://www.hare.vn.fi/upload/asiakirjat/19022/195045_Suomen_Psykologiliitto.pdf. Viitattu 24.10.2016.

Suomen Rehtorit ry. Lausunto 21.01.2013.
http://www.hare.vn.fi/upload/asiakirjat/19022/195763_Suomen_Rehtorit_ry.pdf. Luettu 29.9.2016.

Suomen sosiaalipsykologit ry 5.1.2017. Koulukuraattorien kelpoisuusehdot muuttuivat 1.1.2017 alkaen. <http://www.sosiaalipsykologit.fi/ajankohtaista/?x371340=2536867>. Viitattu 18.4.2017.

Suomen Terveystieteiden Liitto ry. Lausunto 21.01.2013.
http://www.hare.vn.fi/upload/asiakirjat/19022/195796_Suomen_Terveystieteiden_Liitto_ry.docx. Luettu 30.9.2016.

Suomen Vanhempainliitto. Lausunto 21.01.2013.
http://www.hare.vn.fi/upload/asiakirjat/19022/195758_Suomen_Vanhempainliitto.pdf. Viitattu 30.09.2016.

Takala, Tuomo & Lämsä, Anna-Maija (2001). Tulkitseva käsitteellinen organisaatio- ja johtamistutkimuksen tutkimusmetodologisen vaihtoehdon. LTA 2001:3, 371–390.
http://lta.hse.fi/2001/3/lta_2001_03_a4.pdf. Viitattu 21.8.2016.

Talentia. Lausunto 21.01.2013.
http://www.hare.vn.fi/upload/asiakirjat/19022/195756_Talentia.doc. Viitattu 15.10.2016.

Talentia. Talentian linjaukset opiskeluhollosta. 2014.
http://www.talentia.fi/files/3582/Talentian_linjaukset_opiskeluhollosta.pdf. Viitattu 18.3.2017.

Talentia (2016) Sosiaalityön maailmanlaajuinen määritelmä.
http://www.talentia.fi/tyoelama/sosiaalialan_tyo/tyon_maaritelmat/sosiaalityon_kv-maaritelma. Viitattu 15.4.2017.

Tampereen kaupunki. Lausunto 21.01.2013.

http://www.hare.vn.fi/upload/asiakirjat/19022/195786_Tampereen_kaupunki.pdf. Viitattu 15.10.2016.

Terveydenhuoltolaki 1326/2010.

Terveyden- ja hyvinvoinnin laitos (2017) Lapset, nuoret ja perheet. Perhetyö.

<https://www.thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/peruspalvelut/sosiaalipalvelut/perhetyo> Viitattu 15.4.2017.

Terveyden- ja hyvinvoinninlaitos THL (2015). Lapset, nuoret ja perheet. Opiskeluhoolto.

<https://www.thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/peruspalvelut/opiskeluhoolto>. Viitattu 17.8.2016.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos THL. Lausunto 15.01.2013.

http://www.hare.vn.fi/upload/asiakirjat/19022/195614_Terveiden_ja_hyvinvoinnin_laitos_THL.pdf. Luettu 30.09.2016.

Tietosuojavaltuutetun toimisto. Lausunto 21.01.2013.

http://www.hare.vn.fi/upload/asiakirjat/19022/195803_Tietosuojavaltuutetun_toimisto.pdf. Luettu 30.9.2016.

Toimihenkilökeskusjärjestö STTK. 08.02.2013.

http://www.hare.vn.fi/upload/asiakirjat/19022/197277_STTK_lausunto.pdf. Viitattu 14.10.2016.

Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli (2004) Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi.

Vaininen, Satu (2011). Sosiaalityöntekijät sosiaalisen ammattilaisina. Sosiaalityöntekijöiden ja yhteistyökumppaneiden käsitykset sosiaalitoimiston sosiaalityöntekijöiden ammatillisesta toiminnasta 2000-luvun alussa. Akateeminen väitöskirja. Tampereen yliopisto.

Valtioneuvoston oikeuskansleri. Lausunto 28.01.2013.

http://www.hare.vn.fi/upload/asiakirjat/19022/196107_Valtioneuvoston_oikeuskansleri.DOC. Viitattu 15.10.2016.

Valtion nuorisoasiain neuvottelukunta (Nuora). Lausunto 15.01.2013.

http://www.hare.vn.fi/upload/asiakirjat/19022/199737_Lausunto_Nuora_oppilas-ja_opiskelijahuoltolaki.pdf. Luettu 30.09.2016.

Valtiovarainministeriö. Lausunto 06.02.2013.

http://www.hare.vn.fi/upload/asiakirjat/19022/196528_Valtiovarainministeriö.pdf. Luettu 14.10.2016.

Valvira. Lausunto 24.01.2013.

http://www.hare.vn.fi/upload/asiakirjat/19022/196104_Valvira.doc. Viitattu 15.10.2016.

Vammaisfoorumi ry. Lausunto 21.01.2013.

http://www.hare.vn.fi/upload/asiakirjat/19022/195782_Vammaisfoorumi_ry.doc. Luettu 29.9.2016.

Vantaan kaupunki. Lausunto 16.01.2013.

http://www.hare.vn.fi/upload/asiakirjat/19022/195690_Vantaan_kaupunki.docx. Luettu 29.09.2016.

Walker Lorraine Olszewski & Avant Kay Coalson (1992) Strategies for theory construction in nursing. Teoria – avain hoitotyöhön. Suom. Raija Viitanen. Sairaanhoitajien koulutussäätiön julkaisu.

Wallin Aila (1999) Koulun sosiaalityön asiantuntijaohjelma. Taustaa koulutuksen tarpeelle. Teoksessa Aila Wallin (toim.) Koulukuraattori arkityössään. Koulun sosiaalityön asiantuntijaohjelman lopputyöjulkaisu. Tampereen yliopistokeskuksen täydennyskoulutuskeskuksen (TYT) julkaisusarja A 2/99.

Wallin Aila (2011) Sosiaalityö koulussa. Avaimia hyvinvointiin. Helsinki: Tietosanoma.

YKA. Yhteiskunta-alan korkeakoulutetut ry. Koulukuraattorin kelpoisuusehdot muuttuivat 1.1.2017. <https://www.yhteiskunta-ala.fi/uutiset/koulukuraattorin-kelpoisuusehdot-muuttuivat/>. Viitattu 18.3.2017.

Yhteiskunta-alan korkeakoulutetut ry. Lausunto 21.01.2013.

http://www.hare.vn.fi/upload/asiakirjat/19022/195788_Yhteiskunta-alan_korkeakoulutetut_ry.pdf. Viitattu 15.10.2016.

Yksityiskoulujen Liitto ry. Lausunto 21.01.2013..

http://www.hare.vn.fi/upload/asiakirjat/19022/195757_Yksityiskoulujen_Liitto_ry.pdf. Luettu 30.9.2016

Yliruka Laura (2015) Itsearviointi reflektiivisenä rakenteena – Kuvastin-menettelyn toimitus, käyttöönotto ja kehittäminen. Heikki Waris -instituutin tutkimuksia 1:2015.

LIITTEET

LIITE 1. Aineisto taulukoituna

Nro	Esitys/lausuntopyyntö sekä lausunnon antajat	Päivämäärä
1	HE 67/2013 vp. Hallituksen esitys eduskunnalle oppilas- ja opiskelijahuoltolaiksi ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi	2013
2	Opetus- ja kulttuuriministeriö/Lausuntopyyntö	30.11.2012
3	Ammatillisten erityisoppilaitosten verkosto	21.01.2013
4	Ammattiosaamisen kehittämissyhdystys AMKE ry	21.01.2013
5	Espoon seudun koulutuskuntayhtymä Omnia	21.01.2013
6	Etelä-Suomen aluehallintovirasto	17.01.2013
7	Helsingin kaupunki	21.01.2013
8	Itä-Suomen aluehallintovirasto	06.02.2013
9	Joensuun kaupunki	21.01.2013
10	Julkisten ja hyvinvointialojen liitto JHL ry	21.01.2013
11	Kiteen kaupunki	21.01.2013
12	Koulukuraattorit – Skolkuratorer ry	21.01.2013
13	Koulutuksen arviointineuvosto	21.01.2013
14	Koulutuskeskus Salpaus	14.01.2013
15	Kuntaliitto ja KT Kuntatyönantajat	24.01.2013
16	Kuopion kaupunki	21.01.2013
17	Kuuloliitto ry	21.01.2013
18	Lappeenrannan kaupunki	21.01.2013
19	Lapsiasiavaltuutettu	21.01.2013
20	Lastensuojelun Keskusliitto	15.01.2013
21	Lohjan kaupunki	21.01.2013
22	Lounais-Suomen aluehallintovirasto	21.01.2013
23	Länsi-Uudenmaan koulutuskuntayhtymä Luksia	21.01.2013
24	Lääkäriliitto	17.01.2013

25	Mannerheimin Lastensuojeluliitto	06.02.2013
26	Mental Capital Care Oy	21.01.2013
27	Opetusalan Ammattijärjestö OAJ	21.01.2013
28	Opetushallitus	21.01.2013
29	Oulun kaupunki	17.01.2013
30	Psykonet – yliopistoverkosto	21.01.2013
31	Rovaniemen kaupunki. Lausunto 22.01.2013	22.01.2013
32	Sipoon kunta	22.01.2013
33	Sivistystyönantajat ry	18.01.2013
34	SOSTE Suomen sosiaali- ja terveys ry	21.01.2013
35	Sosiaali- ja terveysministeriö	30.01.2013
36	Sosiaali- ja terveysministeriö/Valtakunnallinen vammais- neuvosto VANE.	17.01.2013
37	Suomen ammattikoulutuksen johtajat SAJO ry	21.01.2013
38	Suomen Ammattiin Opiskelevien Liitto SAKKI ry	21.01.2013
39	Suomen Lukiolaisten Liitto ry	21.01.2013
40	Suomen Nuorisoyhteistyö - Allianssi ry	21.01.2013
41	Suomen Opiskelija-Allianssi OSKU ry	21.01.2013
42	Suomen Psykologiliitto ry	07.01.2013
43	Suomen Rehtorit ry	21.01.2013
44	Suomen Terveystieteiden tutkimuskeskus ry	21.01.2013
45	Suomen Vanhempainliitto	21.01.2013
46	Talentia	21.01.2013
47	Tampereen kaupunki	21.01.2013
48	Terveyden ja hyvinvoinnin laitos THL	15.01.2013
49	Tietosuojavaltuutetun toimisto	21.01.2013
50	Toimihenkilökeskusjärjestö STTK	08.02.2013
51	Valtioneuvoston oikeuskansleri	28.01.2013
52	Valtion nuorisoasiain neuvottelukunta (Nuora)	15.01.2013

53	Valtiovarainministeriö	06.02.2013
54	Valvira	24.01.2013
55	Vammaisfoorumi ry	21.01.2013
56	Vantaan kaupunki	16.01.2013
57	Yhteiskunta-alan korkeakoulutetut ry	21.01.2013
58	Yksityiskoulujen Liitto ry	21.01.2013